Journal of Turkish Studies (Fahir İz Armağanı I.)
Volume 14, Harvard University (1990): s. 357-392.

XIV. ve XV. YÜZYIL ANADOLU TÜRKÇESİ BOTANİK TERİMLERİ*
(Edviye-I Müfrede, Hazâinü's-Saâdât, Mücerrebnâme, Yâdigâr-ı İbn-i Şerîf)

Sunuş

Bu çalışmada, XIV ve XV. yüzyıl Anadolu Türkçesinde kullanılan bitki adlarının bir araya getirilmesi ve kökenlerinin, bir ölçüde açıklığa kavuşturulması amaçlanmıştır. Bu aynı zamanda dönemin Türkçesinin botanik terimleri açısından durumu hakkında da fikir verecektir. Bu amaçla söz konusu dönemde yazılmış beş tıp yazması kaynak olarak alınmış ve bunlardaki bitki adlarının tümü taranmıştır. Bitkilerin eski tıpta ya doğrudan doğruya ya da çeşitli işlemlerden sonra ilaç olarak kullanılmış olması tıp yazmalarını bu açıdan en önemli kaynak durumuna getirmiştir. Çalışmamıza esas olarak tıp yazmalarını alışımız bu nedenledir.

Taradığımız terimlerden oluşan sözlük şu şekilde düzenlenmiştir: İlkin terimin karşılığı verilmiş, bu anlamı kesinleştirmek için Latince karşılığı parantezde belirtilmiştir. Daha sonra kelimenin hangi eserlerde yer aldıkları, o eserde kullanıldıkları bir ya da birkaç yerin sayfa numaraları verilerek belirtilmiştir. Türkçe olanların Eski Türkçede kullanılıp kullanılmadıkları, Clauson sözlüğü esas alınarak o dönemdeki biçimleri verilmiştir. Ayrıca Tarama Sözlüğü ile Derleme Sözlüğü'nde yer alanlar gösterilmiştir. Yabancı kökenli olanlarının, Kâmûs Tercümesi, Steingass, Redhouse gibi sözlüklerden yararlanılarak, bu terimlerin Arapça ve Farsçadaki biçim, varsa anlam farklılıkları verilmiştir. Çalışmanın sonuna Latince dizin eklenmiştir.

Bu çalışmada yer alan terimlerin, dönemin Türkçesinde kullanılan bitki adlarının tümünü kapsadığını söyleyebiliriz. Ancak burada yer almamış olanlar varsa bile bunların sayısı fazla olmasa gerektir. Bitki adları gibi karmaşık bir konuda yapılmış olan bu çalışmada rastlanılabilecek birtakım hata ve eksikliklerin hoşgörüleceğini umuyor ve bu yolda yapılabilecek düzeltmeleri, bu çalışmayı tamamlayıcı bir katkı olarak görüyoruz.

Giriş

Türkçedeki bitki adlarının gereğince araştırıldığı söylenemez. Günümüz Türkçesinde yazı diline girmemiş çok fazla sayıda bitki adı bulunmaktadır. Bu alandaki terimlerin çokluğu, hemen her yörede aynı bitkinin farklı kelimelerle adlandırılmasından kaynaklanmaktadır. Bunların gerek derlenmesi gerekse karşılıklarının doğru bir biçimde belirtilmesi bu alandaki çalışmaların en önemli güçlüğüdür. Çoğu ağızlarda yaşayan bu kelimelerin çok azı Derleme Sözlüğüne girmiş, girenlerin de, verilen tanımlamalardan hangi bitki olduğu çok kez açıklığa kavuşmamıştır. Dolayısıyla da bu alanda yapılan çalışmalara Derleme Sözlüğü önemli bir kolaylık getirmemektedir.

Bitkilerin genellikle birden çok terimle adlandırılması olgusuna tıp yazmalarında da rastlıyoruz. Taradığımız eserlerin beşinde de aynı bitkinin bazen Türkçe, bazen de Arapça, Farsça ya da Rumca adıyla geçtiği olağan bir şeydir. Hatta aynı bitkinin aynı eserde birden fazla Türkçe karşılığıyla geçtiği görülüyor.

* Journal of Turkish Studies, (Fahir İz Armağanı I), Volume 14, Harvard 1990, s.357-392.

Bu dönem eserlerinde, bitkinin Türkçe karşılığının bulunmasına rağmen, Arapça, Farsça adlarıyla kullanılmış olmalarını olağan karşılamak gerekiyor. Çünkü İslam dünyasında bilim dilinin Arapça oluşu, Türk hekimlerinin de çoğunlukla eserlerini Arapça yazmalarına yol açmış, halkın doğrudan yararlanabilmesi amacıyla Türkçe yazmak ihtiyacını duyan hekimler de bu terimlerin bazen Türkçe bazen de yabancı kökenli karşılıklarını kullanmışlardır.

Bu metinlerde sık sık, bir bitkinin adı verildiğinde, onun doğru bir biçimde tanınmasını sağlamak amacıyla ya aynı dilden ya da başka dilden karşılıkları verilmiş ara sıra tanımlamalar yapılmıştır: "…ʿūdıés-salíb Yūnān dilince favāniyā derler Türkí dilinde baladı otı derler" (MŞ 162a/3), "kündüs ki Türkçe çogan derler" (MŞ 52a/11) benzeri açıklamalar, bitkinin doğru olarak belirlenmesinde büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

Bu yazıda verdiğimiz bitki adlarına kaynaklık eden eserler şunlardır:

1) Edviye-i Müfrede

İshak bin Murad tarafından, 1390 yılında Gerede yöresinde yazılmıştır. Anadolu'da, Türkçe yazılmış, bilinen ilk telif tıp kitabıdır. Eserden Otto Spies bir yazısında söz etmiş, birkaç sayfanın Almanca çevirisini vermiştir.[1] Daha sonra Mustafa Canpolat, eseri çeşitli yönleriyle tanıtarak, bazı bölümlerini yayımlamıştır.[2] Bizim taradığımız nüsha, Malatya İl Halk Kütüphanesi 1196/1 numarada kayıtlı nüshadır. Hicri 954 (1547) tarihinde, Muhammed el-Zencerî tarafından istinsah edilen bu nüsha, Hacı Paşa'nın Müntahab-ı Şifâ adlı eseriyle aynı cilt içindedir ve aynı kalemden çıkmışlardır. İlk 77 varakta Edviye, daha sonraki 188 varakta Müntahab-ı Şifâ yer alır. İshak bin Murad'ın başka eserlerinin olup olmadığı bilinmediği gibi hayatı hakkında da bilgi yoktur.

2) Hazâinü's-Saâdât

Eşref bin Muhammed adlı bir tabip tarafından yazılmıştır. Yazılış tarihi bilinmiyor. Bilinen tek nüshası Topkapı Müzesi Kütüphanesi, III. Ahmet bölümü, H. 557 numarada kayıtlıdır. Her sayfada 17 satır olmak üzere 72 yapraktan oluşan bu yazma 1460 (H. 864) tarihinde istinsah edilmiştir. Eser, muhtemelen XIV. yüzyıl sonu ya da XV. yüzyılın başlarında yazılmış olmalıdır. Yazarın hayatı konusunda bir bilgi yok. Başka bir eseri de bilinmiyor. Bu eseri Bedi N. Şehsuvaroğlu yayımlamıştır.[3] Kısa bir giriş, transkripsiyonlu metin, "lügatçe" ve eserin tıpkıbasımından oluşan bu yayın ne yazık ki bilimsel araştırmalarda kullanılabilecek durumda değildir. Metinde okuma ve anlama yanlışları hemen her satırda vardır. Metin, transkripsiyonlu metin olarak da kabul edilemez. "Lügatçe" ise eserin sözlüğü olmaktan uzak, çok az veriyi kapsamaktadır. Bu yayının en yararlı yönü eserin tıpkıbasımını vermiş olmasıdır. Biz çalışmamızda bu tıpkıbasımdan yararlandık. Yoksa "ustuhudus" (karabaşotu) kelimesini "istakoz" (bk. 8b/14) olarak almak tehlikesi vardı.

3) Mücerrebnâme

Bu eser XV. yüzyılın önde gelen hekimlerinden, Amasya darü'ş-şifâ'sı başhekimi Sabuncuoğlu Şerefeddin tarafından 1468 (H. 870) yılında yazılmıştır. Çok sayıda yazma nüshası bulunmaktadır. Bizim yararlandığımız nüsha, Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya bölümü, 3729 numarada kayıtlıdır. Kopya

---

[1] Otto Spies, "Das Türkische Drogen und Medizinbuch des Ishaq ibn Murad", *Studia Orientalia in memoriam Carl Brockelmann* (Halle, 1968): 185-192.

[2] Mustafa Canpolat, "XIV. Yüzyılda Yazılmış Değerli Bir Tıp Eseri Edviye-i Müfrede", *Türkoloji Dergisi,* s. 1, c.V (1973): 21-49.

[3] Bedi N. Şehsuvaroğlu, *Eşref bin Muhammed, Hazâinü's-Saâdât,* Türk Tarih Kurumu (1961).

tarihi belli olmayan bu nüsha, her sayfada 13 satır olmak üzere 43 yapraktan oluşmaktadır.[4] Sabuncuoğlu, daha çok "Cerrahiye-i İlhaniye"[5] adlı eseri ile tanınır. Fakat gerçek anlamda telif niteliğindeki eseri Mücerrebnâme'dir. Yalnızca çeşitli ilaçlar konusunda bilgi veren 18 bölümlük bu küçük eserini 85 yaşında yazmıştır. Yazar, hekimliği süresince kullandığı ilaçların, kendi gözlem ve deneyimlerinden de yararlanarak, özellikleri, nasıl hazırlanacakları, hangi hastalıklara karşı kullanılacakları konusunda bilgiler verir.

4) Müntahab-ı Şifâ

XIV. yüzyılın önde gelen hekimlerinden Celâlüddin Hızır (Hacı Paşa) tarafından yazılmış bir eserdir. Müntahab-ı Şifâ, Hacı Paşa'nın daha önce Arapça yazmış olduğu "Kitâbü's-saâde" adlı eserinden kendisinin yaptığı çeviridir. Mısır'da öğrenim görmüş, Kalavun hastanesinin baştabipliğini yapmış olan Hacı Paşa, eserlerini daha çok Arapça yazmıştır. Bunların içinde "Şifâü'l-eskâm" adlı eseri daha çok bilinir. Türkçe eserlerinden "Teshil", Müntahab-ı Şifâ'nın biraz daha kısaltılmışıdır.

Müntahab-ı Şifâ, tarafımdan doktora tezi olarak hazırlanmış, daha sonra yeniden düzenlenerek, iki cilt halinde Türk Dil Kurumu'nca yayımlanmaya başlanmıştır.[6] Çalışmamda Malatya İl Halk Kütüphanesi'ndeki nüsha (No: 1196/2) ile Paris, Biblioth‘que Nationale'deki (No: A. F. 170) nüshalar esas alınmıştır. Malatya nüshası Edviye-i Müfrede ile aynı tarihte ve aynı müstensihçe kopya edilmiş, 188 varaktan oluşmaktadır. Paris nüshası, gene Edviye ile bir arada bulunmaktadır. 185 yapraktan oluşan bu nüsha 1495 (H. 900) tarihinde istinsah edilmiştir.

5) Yâdigâr-ı İbni Şerîf

XIV. yüzyıl hekimlerinden Ali Çelebi bin Şerîf tarafından, Timurtaşpaşa oğlu Umur Bey adına yazılmıştır. İbni Şerîf'in hayatı hakkında bilgi bulunmadığı gibi başka eserlerinin olup olmadığı da bilinmiyor. Oldukça hacimli olan bu eserin yurt içinde ve yurt dışında birçok nüshası bulunmaktadır. Hangi tarihte yazıldığı bilinmiyor. Taradığımız nüsha, Topkapı Müzesi Kütüphanesi, Y. 102 numarada kayıtlıdır. 1583 (H. 991) tarihinde, İsa el-Vardarî tarafından kopya edilen bu nüsha, her sayfada 17 satır olmak üzere 330 yapraktan oluşmaktadır.

Yukarıda beş eserden taradığımız terimlerin sayısı, madde başı olarak, 570 adettir. Bazı bitkilerin alt türleri ile birlikte bu sayı biraz daha yükselir: ak günlük, saru yavşan, kızıl sandal gibi. Yabancı kökenliler içerisinde Arapça birinci sırada yer alıyor. Arapçanın ardında Farsça kökenli olanlar ile daha az sayıda batı dillerinden kaynaklananlar gelir. Bir bölümü ise Türkçe ve yabancı olmak üzere iki öğeden oluşan birleşik kelime niteliğindedir.

Türkçe terimlerin yaklaşık yarısı tek bir öğeden oluşan kelimelerdir; geri kalanı birden fazla öğeden oluşan birleşik kelime niteliğindedirler. Birden fazla öğeli olanları şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

1) Herhangi bir hayvanın organına benzetilerek yapılmış olanlar: deve tabanı, it burnu, katır kuyruğu, kaz ayağı, keçi boynuzu, teke sakalı, serçe dili, yund dişi vb. kelimeler bu gruba örnektir.

---

[4] Zafer Önler, "XV. Yüzyıl Hekimlerinden Sabuncuoğlu Şerefeddin'in Mücerrebnâme Adlı Eseri", *Fırat Üniviversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, c. I (1987): 169-190.

[5] Vecihe Kılıçoğlu (Hatiboğlu), *Cerrahiye-i İlhaniye,* Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (1956).

[6] Zafer Önler, Celalüddin Hızır (Hacı Paşa), Müntahab-ı Şifâ, I-Metin-, Türk Dil Kurumu (1990).

2) Herhangi bir hayvan adının başka bir kelime ya da "ot" kelimesiyle kurduğu isim tamlamalarından oluşanlar: çetük otı, çayan otı, kene otı, kuzgun otı, karga düglegi, karga sabunı, kuzı butrağı, it üzümi, kuş etmegi, tonuz ağırşağı, yılan yasduğı örnekleri bu gruba girerler.

3) Başka bir adın "ot" kelimesini ya da başka bir bitki adını belirtmesiyle kurulmuş olanlar: çiriş otı, torak otı, güyegü otı, tag üzümi, su yarpuzı, demür dikeni gibi.

4) "ot" kelimesi ya da başka bir bitki adının bir sıfatça nitelendirilmesi yoluyla sıfat tamlaması biçiminde kurulanlar: akça ot, sinirlüce ot, südlüce ot, kara çaltı, kızıl boya, kara ağac, kara aslanı vb.

Türkçe-yabancı öğelerden oluşanlarda ise genellikle yabancı kökenli bir bitki adının Türkçe bir sıfat ya da ad tarafından belirtilmesi yoluyla kurulmuşlardır: agır kesdane, acı bakla, gök susen, kızıl sandal, eşek turpı terimleri bu niteliktedir.

Yabancı-Türkçe öğelerden kurulmuş olanların sayısı daha azdır: çadır çiçeği, mekke ayruğı, peygamber çiçeği, serv ağacı, yaban sarımsağı bu gruba örnek verilebilir.

Yabancı kökenli terimler içerisinde Arapça olanlar birinci sırada yer almaktadır. Bunların büyük bir bölümü, dönemin eserlerinde kalmış, dile yerleşmemişlerdir. Bunlara, bellut, caʿde, cedvar, dıfli, hasek, hulbe, hummaz, husyetü's-saleb, lihyetü't-teys, luf, luffah, maş, necil, rasen, tuffah, zufa gibi örnekler verilebilir. İkinci sırada yer alan Farsça terimler içerisinde de bu şekilde, dile yerleşmemiş, dolayısıyla günümüz Türkçesinde kullanılmayanların sayısı da oldukça fazladır: badyan, bazuruk, bidencir, buzeydan, dehmşüt, encüzan, gavzuban, gezmazu, harnub, hir, hurperest, kelem, merzenguş, mevizeg, nanhuvah, tohmekan, vahşizek, zerunec kelimeleri gibi.

Rumca kelimelerin çoğunun Arapça aracılığıyla, hatta kısmen Arapçalaşarak Türkçeye girdikleri anlaşılıyor. Bu kelimeler ilkçağ tıbbının birer terimi olarak Arapçaya girmiş, buradan da Türkçe tıp metinlerine aynı şekilde terim olarak geçmişlerdir. Nitekim bir bölümü terim olarak kalmış, Türkçede yaygınlaşmamışlardır: kemaderyus, kemafaytus, uskurdiyun, kıstındus, farasiyun, fatrasaliyun, bantafilyun, eskulufinderyun vb.

Bu yazıda verdiğimiz terimler içerisinde dikkati çeken bir diğer özellik ise, aynı bitkiyi karşılayan farklı dillerdeki bazı kelimelerin aynı semantik yapıya sahip oluşudur. Örneğin, Türkçe sıgır dili, Farsça gâvzubân, Arapça lisanü's-sevr; Türkçe teke sakalı, Arapça lihyetü't-teys; dilkü üzümi, ınebu's-sa'leb; iki kardaş kanı, demü'l-ahaveyn; dilkü taşağı, husyetü's-sa'leb gibi. Bu tür semantik aynılıklar, bu metinlerdeki terimler dışında kalan, günümüzde kullanılan birçok bitki adında da görülmektedir.

Bu benzerlikler konusunda şu görüşler ileri sürülebilir: Benzetme yoluyla kurulan bu tür kelimelerde, farklı dili konuşan insanlar, bitki adlarında aynı tür benzetmelerle adlandırma yoluna gitmiş olabilirler. Bu ihtimal pek geçerli görünmüyor. Böyle olsa ses taklidi kelimelerin bütün dillerde aynı olması gerekirdi. İkinci ihtimal ise bu tür kelimelerin bir dilden kaynaklandıkları, daha sonra başka dillere tercüme edilmiş olmalarıdır. Bu ihtimal daha akla uygundur. Arapça yazan müslüman tabipler kendi dillerindeki bazı adları Arapçaya tercüme etmiş olabilirler. Bilindiği gibi İslam tıbbının ileri bir düzeye ulaşması, onun klâsiklerinin Batı dillerine çevirilmesine yol açmış, İbni Sina gibi bilginlerin eserleri uzun süre ders kitabı olarak okutulmuşlardır. Bu yolla da bazı terimler Batı

dillerine tercüme edilmiş olabilir. Türkçe teke sakalı, İngilizce “goasbeard,” Almanca “Ziegenbart”; Türkçe sığır dili, İngilizce “ox-tongue,” Almanca “Rinderzunge” terimlerindeki semantik aynılıklar tesadüf olmasa gerektir.

Bu çalışmada anlamını bulamadığımız, hangi bitkiyi karşıladığını belirleyemediğimiz kelimelerse şunlardır: akça ot, bantı, barkalmayun, çölmekçi otı, deniz soğanı, dimlid, ekran, faru’l-ma, fuluniya, gülbemhur, han, kara aslanı, kara çaltı, kencihur, keşinim, marmahun, nete, su sıçanı otı, şahikümren, tırtabus, yılan sarımsagı, zude, zudeverd. Bunların transkripsiyonlu biçimleri listede yer almaktadır.

A

acı baḳla: Yabanî bakla (Lupinus ter mis); krş. termiye; turmuş. - (MŞ 73b). -acı: < açığ 'bitter, sur' (EDPT 20). - bakla: bk. bakla.

acı marul: Yaban marulu, karahindiba, arslandişi (Taraxacum officinale). - (Ydg. 177b). - acı: bk. acı bakla. - marul: bk. marul.

acı tere: Aşktere (Cardonine amara). -(HS 16b, 12a; MŞ 77a, 93a). - acı: bk. acı bakla. - tere: bk. tere.

afsentīn: Pelin otu, yavşan otu, Anadolu'da yirmi kadar türü bilinen ve veronika olarak da adlandırılan bir ot. (Artemisia absinthum); krş. ıpar yavşan; şiḥ; yavşan. - (HS 16b; Mcr. 21a; MŞ 51b, 86a; Ydg. 9b, 130a, 205a), a.-i rūmī (MŞ 41b, 87b; Ydg. 216b). - < Far. afsent ìn < Gr. ..... "Wormwood" (Stein. 8).

aġaç kavunı: Ağaçkavunu, turunç (Citrus medica); krş. turunç. - (Edv. 6b, 44b; MŞ 63b, 79a; Ydg. 135b 176b, 202b). - ~ ağaç kavunı: "Turunç" (TSz 27). - ağaç: < ığaç, ığa: ç 'tree' (EDPT 79). - kavun: bk. kavun.

aġır kesdâne: Acıçiğdem (Colchicum autumnale); krş. sūrıncān. (MŞ 166a). -aġır: < ağır 'heavy' (EDPT 88). - kesdâne: bk. kesdâne.

aġu aġacı: Zakkum (Nerium oleander); krş. dıflī. - (Edv. 7a, 46b; MŞ 129a, 150b, 177b; Ydg. 295a, 298a). - ~ ağı ağacı (ağı çalısı, ağı dalı): "Zakkum" (DS 80). - ~ ağu ağacı: "Zakkum ağacı" (TSz 58). - ağu; < ağu: 'poison' (EDPT 78). - ağaç: bk. ağaç kavunı.

aġu ḳunduzı: Aksırıkotu, kündüs (Gypsophila struthium). - krş. kündüs. - (MŞ 128a, 131b). - ~ ağu kunduz: "Aksırdıcı bir ot" (TSz 58). - ağu: bk. ağu ağacı. - kunduz: bk. kündüs.

aḳāḳıya: Akasya ağacı (Acacia). - (Edv. 54a; HS 15b; Mcr. 21a, 33b; MŞ 100a, 101a; Ydg. 36a, 121a). - < Far. aḳāḳıya < Gr. ἀκακία: "the acacia" (Stein. 85).

aḳça ot: ? - (... bu ota Türkçe aḳça ot dėrler ve baʿżılar ḥalime dėrler ve baʿżılar sulṭān otı dėrler, aḳ aḳ uzun kökleri olur [...] ve ebe gömeci gibi kiçirek çiçegi olur ḳızılca, bayırlarda ve düz yėrlerde daḫı biter..., Ydg. 281a). - aḳça: < a: k 'white' (EDPT 75). - ot: < ot 'grass, vegetation' (EDPT 34).

ʿāḳırḳarḥa: Pireotu, nezleotu (Anacyclus pyrethrum). - (Edv. 28b, 51a; HS 55b; Mcr. 12b, 20a; MŞ 43a, 56a, 177a; Ydg. 77b, 150a, 180a). - < Ar. ʿāḳırḳarḥa (Stein. 831).

alma: Elma (Pirus malus); krş. tuffāḥ. -(Adv. 8a, 45b; HS 10a, 13b, 35b; MŞ 4b, 6a, 12b, 77a; Ydg. 32a, 317b). < ?alma: 'apple'; cf. alımla (EDPT 146).

aluç: Alıç (Crataegus). - (Edv. 8a, 45a, 13b, 35b; MŞ 36a, 77b; Ydg. 14b). - < aluç: 'the fruit of the crataegus azarolus' (EDPT 128).

ʿanber: Amber, bir tür mimoza (Geum urbanum). - (Edv. 29a; HS 24a, 50a; MŞ 11b, 34b). ʿa.-i eşheb (MŞ 178b). - < Ar. ʿanber (Kâmûs I. 329).

anduz: Andız otu (İnula helenium); krş. rāsen. - (MŞ 14a, 103a; Ydg. 318b). <anduz 'elecampane, Inula helenium' (EDPT 178).

anīsōn: Anason (Pimpinella anisum). -(Edv. 2b, 43b; HS 13b, 35b, 60a; Mcr. 12b; MŞ İla, 35a, 74b; Ydg. 42b, 142a, 252b). - < Far. anisū, anīsūn < Gr. avıoov "anise, aniseed" (Stein. 116).

anzurūt / anzurût: Gözotu (Astragalus sarcocolla). - (Hs 9b, 54a; Mcr. 35b, 38a; MŞ 13b, 38a, 73b; Ydg. 36b, 40a, 248b); ak a. (Mcr. 32b; MŞ 110b, 142b, 143a; Ydg. 170a, 222a). - < Ar. ānzerūt < Far. enzerūt: "a Persian gum or balsam; flesh-glue" (Stein. 870).

arʿar: Selvi ağacı (Cupressus sempervirens); krş. serv. - (...ḳavaḳ ki aŋa ʿarabca ʿarʿar dėrler..., MŞ 102). - < Ar. ʿarʿar: "the juniper; the cypress" (Stein. 844).

arduc: Ardıç ağacı ve yemişi (Junperus). -(Edv. 26a, 63b; MŞ 73b, 104a, 141b, 150a; Ydg. 176a). - < artuç (EDPT 204).

armud: Armut (Pirus communis); bk. emrūd. - (Mcr. 29a; MŞ 73b, 75a, 78a).

arpa: Arpa (Hordeum). - (Edv. 5b, 59b; HS 13a, 26a; Mcr. 20b, 27b; MŞ 2a, 14a, 17a, 77b; Ydg. 41a, 50b, 260a). - < arpa: (EDPT 198).

ās: Mersin ağacı ve yemişi (Myrtica communis); krş. mersīn. - (MŞ 9b, 14a, 72b, 178a). - < Ar. âs (Stein. 46).

asārūn: Kediotu (Asarum europaeum). - (Mcr. 17b; MŞ 165b, 172a; Ydg. 134b, 122a, 256b). - < Far. asarûn < Gr. ἄσαρον "Wildspikenard, asanım" (Stein. 46).

ʿaṣfūr: Yalancı safran, uspur (Carthamus tinctorium). - (Edv. 29a, 44a; Mcr. 18a, 19b; MŞ 4b, 93a, 162b; Ydg. 42b). < Ar. ʿaṣfūr: "Bir nebat adıdur ki lahm-ı galizi müherra eder ve tohmına aspur tohmı dedikleridür (Kâmûs II. 544) > Far. usfür (Stein. 852).

ayıt: Ayıt otu, hayıt (Vitex agnus-castus). - (Edv. 9a, 45a; MŞ 40a, 150a; Ydg. 248b). - ~ hayıt, hayit: "Sıcak bölgelerde yetişen, kırmızı çiçekli yaprağı zeytin yaprağına benzeyen, dallarından sepet yapılan bir çeşit ağaç" (DS 2317). - ~ T. ayıd: "the agnus castus" (Rdh. 291).

ayruḳ: Ayrıkotu (Cynodon dactylon); krş. necil (MŞ 103b, 104a). - ~ ayrıh (ayrıh otu, ayruk, ayrık) (DS 430). - < adrık (EDPT 65).

ayva: Ayva (Cydonia ablonga); krş. sefercel. - (Edv. 9a, 54b; HS 13b, 16a, 67a; MŞ 4b, 12b, 74a, 186a; Ydg. 18b, 147a, 321a). - < ayva: (EDPT 268).

āżaba: Yosun - (MŞ 188b). <Ar. āżaba (Kâmûs I. 373).

azḫır: Mekke ayrığı (Andropogon nardus); krş. mekke ayruğı (MŞ 56a, 76a, 187b; Ydg. 129b, 131b, 234b). - < Ar. azḫır: "Türkîde mekke ayrığı ve mekke samanı dedikleridür" (Kâmûs II. 342).

B

bābūnec: Papatya (Matricaria chamomilla); krş. pāpadya. - (HS 13a; Mcr. 27a, 36b; MŞ 65b, 99b, 118a; Ydg. 42b). - < Far. bābūne: "camomile flowers" (Stein. 136) > Ar. bābūnec (Kâmûs I. 707). ā

bādām: Badem (Amygladus communis). -(Edv. 9b, 51b; HS 24a, 35b; Mcr. 13a, 18a; MŞ İla, 79a, 124a; Ydg. 24a, 30a, 142b, 174a). acı b. (Mcr. 24b; MŞ 25b; Ydg. 6a, 168a, 176a). - < Far. bādām (Stein. 137). - ~ bayam (baayem, badam, bayamçıl, bayan, bayem, bıyam) "1-Badem, 2-Yabani badem, 3-Çağla, 4-Bir cins yabani armut, 5-Çıbanların deşilmesinde kullanılan geniş yapraklı bir ot" (DS 577-578).

bādever: Kirpidikeni, şeytan değirmeni (Echinops sphaeroce phalus). - (MŞ 91b).

bādilcān : Patlıcan; bk. bādıncān. - (MŞ 27a).

bādincān: Patlıcan (Solanum melongena); krş. bādilcān. (MŞ 76b, 86a, 157a; Ydg. 249a, 312a). - ~ baldırcan (badılcan, badıncan, balcan, baldıcan, batlıcan, bayıncan) (DS 501). - < Far. bādincān: "the eggplant or brinjal" (Stein. 140).

bādrencbūya: Oğulotu, kovan otu (Melissa officinalis); krş. bādrenbūya; dādrcnbūd, dādrenbūya, oġlan otı; oġul otı; tatranbu. - (Edv. 55a; HS 19b; Mcr. 38b; MŞ 4a, 44a, 45a, 81b, 93a; Ydg. 142a, 149a, 177a). < Far. bādrengbüya (bādrengbū, bādrenbūya, bādrencbū: "Mountain-balm" (Stein. 139).

bādrıḳ: Yabanî reyhan; bk. bāzerūc. -(Edv. 10b, 44a; Mcr. 16b, 37b; MŞ 55b, 151a).

bādrūc: bk. bāzerūc. (Ydg. 193a).

bādyān: Yıldız anasonu, çin anasonu (İllicium verum). (MŞ 81a, 84a). < Far. bādyān, bādyāne: "fennel, anise" (Stein. 140).

baġanūs: Sedefotu (Ruta graveolens); krş. sedef; seẕāb. - (...yaş seẕāb ki Rumca aŋa baġanūs dėrler, Ydg. 42b). (Edv. 56b; MŞ 103a, 169b).

baġa yapraġı: Sinirotu (Plantago); ḳrş. ḥayyu'l-ʿālem; siŋirlü yaprak; lisānü'l-ḥamel. (MŞ 39b, 107b, 147a, 171a). ~ bağa yaprağı (boğa yaprağı, bağa, bağ yaprağı, boğ yaprağı): "Su kenarlarında biten ve geniş yaprağı iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılan bir bitki." - (DS 474). bağa: < baka 'frog' (EDPT 311). - yaprak: yapurğa: k 'a leaf (EDPT 879).

baḳam: Bakam ağacı (Caesalpinia echinata). - (Edv. 11b, 45a, 66a; MŞ 131a). <Ar. baḳḳam: "Boya ağacı dedükleridür ki şeceri azim olur (...) Bakam boyası marufdur" (Kâmûs IV. 191), > Far. baḳam, baḳḳam (Stein. 194).

baḳla: Bakla (Vicia faba). - (HS 11b; MŞ 21b, 44a, 76b, 105b; Ydg. 39b, 124b). < Ar. baḳlī, baḳla (Kâmûs III. 1177).

baladı otı: Ayıgülü, şakayık (Paoenia officinalis); krş. favânya; üdı's-salib. (MŞ 162a) - baladı: ?

baldıran: Baldıran otu (Conium maculatum); krş. şevkerān. - (...şevkerān gibi kim türkce baldıran dėrler, Ydg. 124a). - baldırgan (baldırgan, baldırkan): "Baldıran." - (DS 502). - ~ baltırgan: "Barenkraut, heracleum" (EW 61).

baldırı ḳara: Baldırıkara (Aspelinum adianthum); krş. persiyāvşān. - (Edv. 12a, 45a; MŞ 64b, 81b, 89b, 185a; Ydg. 70a, 293b, 297 baldır: ~ baldır, baldur: "Bitki gödeşi, sak" (TSz 398). - < baltır 'the calf of the leg' (EDPT 334). - kara < kara: 'black' (EDPT 643).

ballıḳ: Sarı sütleğen, balıkotu (Euphorbia helioscopia). - (MŞ 60a, 93a, 78b). - < ba: l 'honey' (EDPT 330).

bān: Sepetçi söğüdü, Sultanisöğüt (Salix viminalis); krş. sorkun. (MŞ 69a, 153b). < Ar. bān: "Türkîde sorkun ağacı ve ban ağacı derler." (Kâmûs IV.565).

baŋ: Ban otu (Hyosciamus niger) - (HS 67b; Mcr. 9b; MŞ 50a, 56b, 58b, 116b; Ydg. 179b, 297a, 321b). ~ T. ban: "henbane, Hyosciamus niger" (Rdh. 333).

banbal otı: Bambulotu, aygün çiçeği, siğilotu (Heliotropium europaeum). - (MŞ 108a; Ydg. 303a, 313a). - <Far. banbal: "a sour apple; acrab; anything acid" (Stein, 201).

banṭāfilyūn: Beşparmak otu (Potentilla reptans); krş. beş barmak. (Ydg. 118a). < Far. bendāfilūn < Gr. πεντάφυλλον (Stein, 202).

bantı: ? - (Mcr. 14b, 28b).

bārḳalmayūn: ?- (...bārḳalmayūn bir ġacluca otdur, ḳalabaḳ gibi aḳ çiçeği vardur..., MŞ 87b); (MŞ 104b, 125b).'

baṣal-ı ʿunṣul: Adasoğanı (Urginea maritima). - (Mcr. 20b; MŞ 69b, 70a, 73a; Ydg. 319a). - baṣal: < Ar. baṣal: "Soğana denür" (Kâmûs İli. 1174). ʿunṣul: < Ar. ʿunṣul: "Baṣaluʾl-fār ismidür ki adas oğanıdur" (Kâmûs III. 1461).

bāzerūc: Bir tür reyhan (Ocimum); krş. bādrık; bādrūc; bāzurük. (HS 15b; MŞ 41a, 52a, 71b). - < Ar. bāzerūc: "Bakla-i maruf ismidür ki tere-i horasanı dedükleri nebatdur. Fesleğen enva'mdadur ve badruk muarrebidür" (Kâmûs I. 702).

bāzurūk: bk. bāzerūc - (MŞ 151a).

beg börki: Kadifeçiçiği, horozibiği (Fumaria officinalis); krş. şahtere. - (Edv. 11b, 441; MŞ 601, 92a, 131a). beg: < be: g 'the head of elan, or tribe, asubordinate chief (EDPT 632). - börk: < börk 'a cap' (EDPT 362) - ~ beg börkü: "Bostangüzeli, kadife, horozibiği de denilen çiçek" (TSz 480).

behmen: Kuduzotu, kırmızı türüne (Statice limonium), kızıl behmen, beyaz türüne de (Centaura behen) ak behmen adı verilir. - (MŞ 178a) - b.-i ahmar "kızıl behmen" (Mcr. 15a; MŞ 185a). - b.-i ebyaz "ak behmen" (Mcr. 15a; Ydg. 115a, 253a). -b.-i sefīd "ak behmen" (Ydg. 136b, 195a). -b.-i surẖ "kızıl behmen" (Ydg. 149b, 209a). -ḳızıl b. (Edv. 71b; Mcr. 24b; MŞ 43a, 68a; Ydg. 136b, 193b). - < Ar. behmen (Kâmûs IV. 565), > Far. behmen (Stein, 212).

belādır: Beladır ağacı (Semecarpus anacardium). - (Edv. 12a; MŞ 43a, 149a; Ydg. 134a, 134b, 153b). - < Far. belâdür (Stein. 196).

belesān: Pelesenk ağacı ve bundan elde edilen yağ (Commiphora opobalsamum). - (Edv. 12a; Mcr. 9a; MŞ 4a, 69a, 166b; Ydg. 118a). - < Ar. belesân: "Hmna ağacına şebih bir nev şecer-i sağir ismidür ki heman zahir kahiri Mısır'da vaki ayni'1-şems nam mevzi'de nabit olur. Andan hasıl olan duhnı be-gayet merğub ve mu'teberdür. Amme peleseng yağı tabir ederler" (Kâmûs II. 881), > Far. belesān, balsān (Stein. 197).

belīle / belīlec: Belile otu (Bellerica myrobalan). - (Mcr. 13b; MŞ 3a, 41b, 9ab, 170a; Ydg. 141a, 142b, 218b). - < Far. belīle, > Ar. belīlec (Stein. 200).

bellūṭ: Meşe, pelit (Quercus). - (HS 16a; Mcr. 21b, 28b; MŞ 63b, 67a, 68a; Ydg. 285a). < Ar. bellūṭ: "Türkîde tahrifile pelid dedikleridür, kesdane dahi bu nev'dendür, arabîde ana bellutu'1-mülk ve farsîde şah-bellut derler" (Kâmûs III. 28), > Far. bellūṭ (Stein. 199).

benc: Bengilikotu, kırmızı tatula (Datura fastuoza). (Mcr. 10a, 14a, 21b; MŞ 97b, 101b, 167b). - < Ar. bene (Kâmûs I. 707), > Far. bene (Stein. 201).

benefsec / benefşe: Menekşe (Viola tricolor). - (Edv. 12b, 77b; Hs 6b, 13a, 50b; M9a, 10a, 14a, 48a, 135a; Ydg. 6b, 28b, 41b, 178b). - < Far. bunefşe, binefşe, benefşe (Stein. 203), > Ar. benefsec (Kâmûs I.707).

berpehen: Semizotu (Portulace oleracea); krş. semüz otı; tohmekân. - (MŞ 129b). - < Far. berpehen (Stein. 170).

besbāse: Küçük hindistan cevizi (Myristica fragrans); krş. cevz-i bevvâ. -(Edv. İla, 43b; Mcr. 12a, 17b; MŞ 40a; Ydg. 116a, 134b, 252b). - < Ar. besbāse (Kâmûs II. 880), < Far. bazbâz (Stein. 185).

besfāyic: Bespaye (Polypodium vulgare). - (Edv. İla, 47b; Mcr. 13b, 18a; MŞ 6a; Ydg. 11b, 42b). - < Ar. besfātec, besfāyec, < Far. bes-pāye (Stein. 187).

beş barmaḳ: Beşparmak otu (Potentilla reptans); krş. banṭāfīlūn. ~ (...bėş barmaḳ dėdükleri ot kim banṭâfīlyūn dėrler, Ydg. 118a). - beşparmak: "Ayıt adı verilen küçük bir ağaç" (DS 645). - beş; < be: ş 'five' (EDPT 376). - barmak: < barmak 'finger' (EW 63).

bınduḳ: Fındık (Corylus avellana); krş. fınduḳ. - (MŞ 105a). - < Ar. bınduḳ: "Tüfek ve kemangere makulesiyle atılacak hırda, yuvarlak danelere denür (...) Ve fınduk tabir edilen yemişe denür" (Kâmûs III. 792), ~ Far. bunduḳ (Stein. 202).

bıtıḫ-ı hindī: Karpuz (Citrullus vulgaris); krş. ḳarpuz. - (MŞ 93a, 127a). < Ar. bıtıḫ: "Kavun tabir olunan fakiheye denür (...) Ve karpuza dahi şamil olup fark içün karpuzab11 h-ı şamî ve bıtıh-ı hindî ıtlak ederler" (Kâmûs I.1008).

bīdencīr: Keneotu (Ricinus communis); krş. kene otı. (MŞ 43a, 102b). < Far. bīd-encīr: "the shrub Palma christi" (Stein. 218).

birinc Pirinç (Oryza sativa). (Edv. 10b, 58b; Hs 32a; MŞ 8a, 21a, 76b, 89b, 127b; Ydg. İla, 18b). < Far. birine (Stein. 179).

boġa dikeni: Develması, gözdikeni (Eryngium campestre). (Ydg. 313b). ~buğa dikeni (buğa tikeni): "1) Yılan sokmasında ilaç olarak kullanılan bir bitki, 2) Etli, lezzetli, tatlı, kabuğu soyularak yenir dikenli bir bitki, 3) Su kenarlarında biten, 1, 5-2 metreye kadar uzayan bir çeşit diken" (DS 779). - boğa: < buka: 'bull' (EDPT 312). - diken: < tiken 'thorn' (EDPT 483).

boy: Çemen otu (Trigonella foenum-graecum); krş. çemen; ḥulbe. - (Edv. 45b; HS 9b; Mcr. 17a, 35b; MŞ 75b, 85b, 139b; Ydg. 42b, 128b, 260a). - ~ boy (1): "Yem olarak kullanılan, çemen yapılan burçağa benzer bir tahıl çeşidi" (DS 744). - ~ boy (1): "Tohumu pastırma çemeninin yapımanda kullanılan bir bitki" (TSz 643). -< bo: y (EDPT 384).

bögrülce: Börülce (Vigna sinensis). -(Edv. 11b; MŞ 8b, 12a, 22a; Ydg. 260b). - ~ böğülce (bogülce, bödek, böğce, böğürce, bolce, bölcen, börçe, börgüce, börüce, börücek, börügüç, börülce, bövülce, böyrülçe): "1) Kuru fasulye. 2) Fasulye" (DS 765).

bögürtlen: Böğürtlen (Rubus caesus). -(Edv. 44a; MŞ 60a, 104a, 138b, Ydg, 177b, 316b). - böğürtlen (böğürtlen, bortlen, böğörtlen, böğürtleğen, böğürtlem, börtleğen, börtlen, börtlenge, börtliyem, börtliyen, börtlüyen, bövürtlen, buğurtlen, bügürtlen, büğürtlen, büyürtlen): "Böğürtlen" (DS 758). ~böğürtlen (EW 83).

buġday: Buğday (Triticum aestivum). -(Edv. İla, 50a; Mcr. 17a, 25a; MŞ 4a, 16b; Ydg. 8b, 30a, 138a). - < buğda: y (EDPT 312).

buḫū-r-ı meryem: Devetabanı (Cyclamen coum); krş. deve tabanı. - (HS 13b; MŞ 39b, 87b). - < Ar. buḫūr-ı meryem: "Bu ismile marufdur, köküne tonuz ağırşağı tabir olunur" (Kâmûs II. 147).

burçaḳ: Burçak (Vicia ervilia). (Edv. 16b, 44b; MŞ 22b, 70b, 131a; Ydg. 326b). < burçak (EDPT 357).

bureng: Helile otu ve meyvesi (Terminalia). - b.-i kâbilî (HS 17b; Mcr. 17b; MŞ 174a; Ydg. 44a, 322b). - < Far. biring: "a kind of the myrobalan" (Stein. 180); < birinc-i kābulī: "a medicinal seed imported from Kabul" (Stein. 179).

butraḳ: Pıtırak (Tribulus terrestris); krş. demür dikeni; ḥasek. - (MŞ 103b). - ~ buturak (butrak, buturak dikeni): "Ekinler içinde biten, yapışkan dikenli bir ot" (DS 806). - pıtırak (pıtırah, pıtırgan, pıtrak, pıtraklı otu): "1) Dikenli tohumu insanların giysilerine, hayvanların tüylerine yapışan bir ot. 1) Ağaç dallarında kuruyup dikenleşen küçük budaklar" (DS 3449). - ~ butrak: "1) Üç köşeli diken, 2) Bu diken gibi olan eski bir savaş aracı" (TSz 722).

buṭm: Sakız ağacı yemişi (Pistacia terebinthus); krş. mengüş. - (Edv. 71a). ~bitim: "Fıstık cinsinden bir meyve" (DS 671); butum: "Yabani fındık"; butum:

"Yabani antep fıstığı" (DS 806). <Ar. buṭm: "Habbetü'l-hazra ismidür ki sakız ağacınun yemişidür, çitlenbik ve meneviş tabir olunur" (Kâmûs IV. 190).

buyān: Meyan, meyan kökü (Glycyrrhiza glabra); krş. sūs. - (Edv. 56b; HS 13a, 31a, 38a; MŞ 10a, 44a, 72b, 183b; Ydg. 29a, 42a, 190b).~bıyam (bıyan, bilan, biyam biyan, boyam, boyan): "Meyan kökü" (DS 672). -~ buyan dibi (TSz 722).

buzeydân: İtkasarı, tilkitaşağı (Orchis hircina); krş. husyetü's-saleb; it keseri. - (Edv. 17b, 73a; MŞ 105a; Ydg. 74b, 235a). <Far. buzîdân: "name of fattening drug" (Stein. 206).

büber: Biber (Piper); krş. fulful. - (Edv. 29b; HS 67b; MŞ 41a, 58a, 93a). - ḳara b. (MŞ 165a). - ~ T. biber (Rdh. 338). - < Grek. πιπέρι <skr. pippala (EW 75).

C

caʿde: Venüs saçı, karabacak (Adiantum capillus-veneris). - (Mcr. 13a; Ydg. 118b, 131b). - < Ar. caʿde: "the maiden-hair fern, adiantum capillus veneris" (Rdh. 664).

cāvşīr: Çavşir otu ve bundan elde edilen tibbi bir zamk (Ferula elaeochyrtis); krş. çagşur; çaşur; kunduz taşağı; oğlan aşı. -(Mcr. 20b; MŞ 41a, 48b, 119a; Ydg. 39b, 42b, 200a). - < Ar. câvşîr (from P. gâw-şîr): "the opoponax-tree" (Stein. 354).

cedvār: Kâfur kokulu, zencefil türünden bir bitki ve kökü (Curcuma zedoaria). - (Ydg. 130b). < Ar. cedvâr (for P. zedvâr q.f.): "Zedoary" (Stein. 358).

cevz: Ceviz (Juglans regia); krş. köz. - (MŞ 107a, 129b). < Ar. cevz (Kâmûs II. 788).

cevz-i bevvā: - Küçük hindistancevizi (Myristica fragrans); krş. besbâse. < Ar. cevz, cevz-i buwâ (Stein. 377).

cevz-i hindī: Hindistancevizi (Cocos nuvifera); krş. hindustān kōzı. - (Mcr. 16a). <Ar. cevz, cevz-i hindî (Stein. 377).

cırcır: Su teresi (Nasturtium officinale); krş. su teresi. - (MŞ 41a; Ydg. 136a, 265a, 224a). < Ar. cırcır: "Maruf sebzedür ki su teresi ve su kerdemesi tabir olunur" (Kâmûs I. 795).

cünd-i bīdester: Çavşir otu ve bundan elde edilen zamk (Ferula elaeochytris); krş. cāvşīr; ḳunduz ṭaşağı. -(MŞ 47b, 114b, 162a; Ydg. 178a). < Far. cündibîdest, cündbîdester: "the testide ofabeaver" (Stein. 374). - cünd: < Far. gund: "a testide" (Stein. 1099). - bîdester: < Far. bî-dester: "the beaver" (Stein. 218).

Ç

çādır çiçegi: Kuzusarmaşığı, bir tür sarmaşık (Convolvulus arvensis). - (Ydg. 257b). ~ çadır çiçeği: "Çadır şeklinde açan bir çiçek, paşa çadırı" (TSz 782). - çādır: < Far. çādır: "a tent, pavilion; amantle, scarf' (Stein. 383).

çaġşur: Çaşır otu, çavşir otu (Ferula elaeochytris); bk. cāvşīr. - (MŞ 98a). - çağşır (çakşır, cakşir, cakşur, çahşır, çarşır, çaşgır, çaşır): "1) Kırlarda yetişen susuzluğa dayanan bir çeşit ot. 2) Dereotuna benzeyen yemeği yapılan bir çeşit ot" (DS 1038).

çaḳır dikeni: Çakırdikeni (Eringium campestre). - (Edv. 15a, 44b; MŞ 9a, 126a; Ydg. 223b). ~çakır tiken: "Bir çeşit dikenli gül" (DS 1045). - çaḳır: < çakır 'blue, blue-grey' (EDPT 409).

çam: Çam ağacı (Pinus). - (MŞ 119b, 139b; Ydg. 316b, 327a).

çaşur: Çavşir otu; bk. çaġşur. - (MŞ 150b; Ydg. 319a).

çayan otı: Çayanotu (Polygonum bistorta); krş. çıyan otı; zerünec. - (MŞ 107a). - cayan: <ça: dan 'scorpion' (EDPT 403).

çeşm-i zen: Karaçalı (Paliurus spina- ehristi). - (Ydg. 158a, 158b, 246b). - < Far. çeşm-zen: "a small black grain good for sore eyes" (Stein. 394).

çetük otı: Kediotu (Hordeum murinum); krş. nardin; sünbül-i rümî. - (...nārdin kim sünbül-i rūmīdür, türkçe çetük otı dėrler... Ydg. 128b), (Ydg. 120b, 193b, 316b). ~çetük otu: "Kedinin çok sevdiği kokusu sünbüle benzer bir ot" (TSz 873). - çetük: < çetük 'female, cat' (EDPT 402).

çınār: Çınar ağacı (Platunus orientalis). - (Edv. 15b, 44a; MŞ 60b, 147a, 151a). <Far. çenâr (Stein. 399).

çınṭıyāne: Çentiyana otu (Gentiana lutea). - (Mcr. 8b, 10b; MŞ 165b, Ydg. 125b, 131b, 255b). < L. centiyāna: "bitter-wort" (Stein. 373).

çiyan otı: Çayanotu; bk. çayan otı. -(MŞ 43a, 107a, 160a).

çigdem: Çiğdem (Crocus cancellatus); krş. hezye. (...çigdem ki Fārsīce hezye dėrler... MŞ 49a). (Edv. 15a, 44b, 45a; Mcr. 16b, 25b; MŞ 81b, 88a; Ydg. 243a).

çiriş otı: Çiriş otu (Asphodelus): krş. drişlik. - (MŞ 60a, 84b, 150a; Mcr. 35b; Ydg. 304b). - ~ çiriş otu (DS 1236).

çivit: Çivit otu (İndigofera tinctoria); krş. nīl. - (Hs 14b; Ydg. 323a). ~ çivit: "indigo" (EW 112).

çogan: Çöven (Gypsophila struthium); krş. ağu ḳunduzı; kündüs. - (Edv. 43b; MŞ 52a, 128a; Ydg. 220a, 279b, 308a). - ~ çoğan (çöven, çöğen, çovan, çuvan): "Kökü ve dalları sabun gibi köpüren hem helvacılıkta hem de temizlik işlerinde kullanılan bir bitki, çöven" (DS 1256). - ~ çoğan (TSz 931).

çölmekçi otı: ?-(Ydg. 292a).

çörek otı: Çöreotu (Nigella damascena). - (Edv. 15a, 44b; HS 19b, 30b; Mcr. 16a, 26b; MŞ 39b, 93a, 129b, 151a, 162a; Ydg. 131b, 174a, 178a). çörek: < çörek: 'a round loaf of bread'; çörek otı: 'coriander seed' (EDPT 429).

çügündür: Pancer (Beta vulgaris- folliora). - (Edv. 15b, 43b; MŞ 55a, 74a, 81a; Ydg. 10a, 290b). < Far. çukundur: "beet- root" (Stein. 397).

D

dādrenbūd: Oğulotu, melisa (Melissa officinalis); krş. bādrencbūya; dādrenbūya; oğlan otı; oğul otı; tatranbu. - (Ydg. 142a).

dādrenbūya: bk. dādrenbūd. - (Ydg. 177a).

dāne çādur: Çadıruşağı (Dorema ammoniacum). - (HS 68a; MŞ 21a). ~dāne çadırı (Rdh. 701). - dāne: < Far. dâne: "grain, aberry, stone of fruit, seed of grain or fruit" (Stein. 501).

dārçīnī: Tarçın (Cinnamomum). - (Edv. 17a, 44b, 59a; HS 24a; Mcr. 8b, 10b, 12a; MŞ 4b, 6a, 71a, 104b; Ydg. 6b, 50a, 200a). < Far. dârçînî (Stein. 496).

dār-ı fulful: Başbiberi, uzun biber (Piper longum). - (Edv. 11b; HS 55b, 68a; Mcr. 8b, 10b, 12a; MŞ 4b, 6a, 71a, 104b; Ydg. 6b, 50a, 200a).

dār-ı ṣāṣīʿān: Hint sümbülü (Nardus dastachis jatamansi). - (MŞ 171b; Ydg. 129b). < Far. dār-ṣāṣaʿān, dār-ṣīʿān: "the aromatic bark ofaprickly tree, Spikenard" (Stein. 496).

daş kerfesi: Yabani kereviz (Petroselinum oreoselinum). - (Ydg. 118a, 240b). - daş: <ta: ş 'stone' (EDPT 557). -kerfes: bk. kerfes.

defnī: Defne (Laurus nobilis); krş. dehmşüt; şeceretü'1-ġār. - (MŞ 92b, 34a, 118b, 165b; Ydg. 125b, 131b, 201a). - < Far. defne < Gr. δάφνη (Rdh. 907).

dehmşüt : Defne (Laurus nobilis); krş. defnî; şeceretü'1-ğâr. (...dehmşüt ki ana ʿarabca şeceretü'1-ġār dėrler, türkīce defnī aġacıdur... MŞ 69a). < Far. dehmest, dehemest, dehemeşt (Stein. 549).

delüce baḳla: Yabanî bakla (Lupinus albus); krş. acı baḳla. - (MŞ 104a, 152b; Ydg. 88b, 124b).

demü'l-aḫaveyn: İkikardaşkanı ağacı (Calamus draco); krş. iki ḳardaş ḳanı. -(Mcr. 35a; MŞ 173b; Ydg. 236b, 248b). - < Ar. demü'l-aḫaveyn (Rdh. 913).

demür dikeni: Demirdikeni (Tribulus terrestris); krş. butraḳ; ḥasek. (...demür dikeni ki aŋa arabca ḥasek dėrler... MŞ 68b). (Edv. 17b, 44b; MŞ 103b, 105a; Ydg. 111b, 243b, 244b). ~demir dikeni (Demirbıtrağı, demirleyen): "Çobankalkıdan da denen, dikenli, battığı zaman dikeni çok acıtan bir ot" (DS 1417).

deniz soġanı: ? - (Ydg. 319a).

derdār: Karaağaç (Ulmus). - (MŞ 146a). - < Ar. derdār: "Bir şecer adıdur ki türkîde kara ağaç dedikleridür" (Kâmûs II. 323).

destenbūy: Şamama (Cucumis dudaim). (Edv. 17b; HS 50a). < Far. destenboy, dest-enbûya: "Anything odoriferous (Particularlyaspecies of small melon or apple which is carried in the hand on account of its delightful perfume)" (Stein. 522).

deve ṭabanı: Devetabanı (Cyclamen coum); krş. buḫūr-ı meryem. - (MŞ 39b, 87b).

dıflī: Zakkum (Nerium oleander); krş. aġu aġacı. - (Edv. 7a; MŞ 150b, 177b). < Ar. dıfl, diflī: "Türkîde ağu ağacı dedikleridür ki zakkum ağacı derler" (Kâmûs III. 1297).

dımlīd: Bir üzüm türü (?). (MŞ 112b).

dırfıl: Kırmızı yonca, çayır tirfili (Trifolium pratense). (MŞ 151b) < Ar. tirfil < Gr. dırifli "trifoil, clover" (Rdh. 1237).

dilkü taşaġı: İtkasarı (Orchis hircina); krş. ḫuṣyetü's̱-s̱ācleb; it keseri. (Edv. 17b, 44b; MŞ 88a, 99a).

dilkü üzümi: İtüzümü (Solanum nigrum); krş. ʿınebu's̱-s̱ʿaleb.

dīvdār: Cinden ağacı, çalı ardıcı (Cedrus deodara). (MŞ 69a). < Far. dîvdâr: "a juniper" (Stein. 555).

dopalaḳ: Topalak; bk. ṭopalaḳ. - (Edv. 17a).

duraḳ otı: bk. ṭoraḳ otı. - (Edv. 17a).

dūt: Dut; bk. tūt. - (MŞ 58b).

dülcek dibi: Eşekhıyarı (Ecballium elaterium); krş. kısâu'l-himâr. - dülcek: ? - dib: < tü: b (d-) 'the root ofatree or platn' (EDPT 434).

E

ebem gömeci: Ebegümeci (Malva sylvestris); krş. ḫubāzī. (Edv. 2a, 44a; Mcr. 37a; MŞ 91, 67b, 88a, 162b; Ydg. 42a, 237a, 281a). - ~ ebegömeci (ebegümeç, ebekömeci, ebekömci, ebemkömesi, ebomeç, ebuğmeci, eligümeç, emenkömenci, evenköveci): "Kendi kendine yetişen yemeği yapılan bir çeşit ot, ebegümeci" (DS 1652). -~ ebemgömeci (TSz 1383). - ebe: < ebe 'mother' (EDPT 5). - gömec: < kömeç 'bread baked in the ashes, Osm. gömeç; honey comb' (EDPT 722).

ebhül: Kara ardıcı (Juniperus sabina). (MŞ 129b). < Far. ubhul (Stein. 11).

ebucehil ḳarpuzı: Acıelma, ebucehil karpuzu (Citrullus colocynthis); krş. ḫanẓal. (Ydg. 39b, 42b, 168a).

eftīmūn: Serent, bağboğan (Cuscuta epythimum); krş. küsūş; ükşūs. - (Edv. 7a, 47b; Mcr. 11b, 13b; MŞ 20b, 81b, 132a; Ydg. 290b, 311b). < Far. aftîmün < Gr. Επιθυμον: "dodder of thyme" (Stein. 80).

egir: Kasıkotu, azakeğeri, hazambel (Acorus calamus). - (Edv. 7b, 44a; MŞ 41b, 49a, 72b, 90a; Ydg. 132a, 150a, 179b). - ~ eğir: "Karın ağrısını iyi etmek için

kullanılan bir kök, andız" (TSz 1395). - < eğir < Gr. akaron 'acorus calamus; galingale' (EDPT 112).

egren: Eğren, erkek kızılcık; (Cornus mas) ve dişi kızılcık (Cornus sanguinea) olmak üzere iki türü bilinen bir bitki. (Edv. 7b).

emberbārīs: Dikenüzümü, kadıntuzluğu (Berberis vulgaris); krş. ḫatun ṭuzluġı; ḳadın ṭuzluġı. - (MŞ 82b, 95b, 124a, 125a, 170b). - < Ar. enberbârîs, emberbârîs, berbaris (Kâmûs II. 871); ambarbârîs (<Gr: Stein. 98).

emle: Amlac otu (Phyllanthus emblica); bk. emlec. - (MŞ 38a, 41b, 91b, 170a).

emlec: Amlacotu (Phyllanthus emblica); krş. emle. - (Mcr. 13b, 16b; MŞ 46b, 153b, 165a; Ydg. 134b, 141a, 149b, 322b). - < Far. amûlâ (S. amalaka): "name of an excellent eye-medicine; the myrobalan tree" (Stein. 100); > Ar. emlec: "Bir devā adıdur ki emle muarrebidür ki Farsîdür" (Kâmûs I. 829).

emrūd: Armut (Pirus communis); krş. armud. (Edv. 6a, 66b, 71a; HS 29b; MŞ 4b, 8b, 25a, 74a, 123b). < Far. emrût, emrûd (Stein. 100).

enār: Nar ağacı ve meyvesi (Punica granatum); krş nār. - (Edv. 59b; Hs 14b, 53a; MŞ 5a, 8b, 9b, 62a, 77a; Ydg. 18b, 32a, 12b). - < Far. enâr (Stein. 103).

encīr: İncir ağacı ve meyvesi (Ficus carica). (Edv. 8b, 44a; HS 19a; Mcr. 29b; MŞ 4a, 23b, 71b, 127a; Ydg. 9a, 30b, 218b). <Far. encîr (Stein. 106).

encübār: Beşpamak otu (Potentilla erecta); krş. banṭāfīlyūn; bėş barmaḳ. (MŞ 14b, 96a, 103b, 106a; Ydg. 107a, 309b, 315a). < Ar. encübâr (Kâmûs II. 203); >Far. encübâr, incibâr (Stein. 106).

encüẕān: Kadıağacı, hıltit, şeytanboku (Ferula assa-foetida); krş. ḥıltīt. (MŞ 105a, 113b). e.-ı esved 'kara hıltit' (MŞ 110a). <Ar. encüẕân (Kâmûs II. 109); <Far. engüdân (Stein. 114).

engūr: Üzüm (Vitis vinifera); krş. üzüm. (Ydg. 131b). < Far. engür (Stein. 115).

engüjed: Kadıağacı ve bundan elde edilen zamk (Ferula assa-foetida); krş. encüẕān; hıltit; kasm. (MŞ 49b). <Far. engüjde: "assafoetida, gum in general" (Stein. 114).

erguvān: Erguvan (Cercis siliquastrum). (Ydg. 107b). <Far. ergevân (Stein. 38).

erük: Erik (Prunus domestica) krş. ıccāṣ. (Edv. 5b, 48a; HS 66b; Mcr. 17a; MŞ 4b, 7b, 76b, 132a; Ydg. İla, 27a, 145b). <erük 'a generic term for stone fruit' (EDPT 222).

esḳīl: Adasoğanı (Scilla maritima); krş. unṣul. - (MŞ 70a). - < Ar. isḳīl, isḳāl: "Unsul ismidür ki baṣalu'1-fār dedükleri nebātdur, Türkîde ada ṣoğanı tabir ederler" (Kâmûs III. 1367); < Gr. iskil (Stein. 58).

esḳulūb: Geyikdili otu. (Scolopendrium officinale); bk. eskūlūfînderyūn. (MŞ 86a).

eskūlūfinderyūn: Geyikdili otu (Scolopendrium officinale); krş. esḳulūb. (MŞ 86a). <Far. iskülüfenderiyün < Gr. σκλοπένδριον "Scolopendrium, hart's tongue" (Stein. 58).

eşek turpı: Bayırturpu, yabani kaşık otu (Armoracia rustica). - (Edv. 6b, 45a; MŞ 23a, 60a, 81b, 174a; Ydg. 22ra). ~ eşekturpu: "Hardal denilen ot" (DS 1790).

farâsiyûn: Yabani prasa (Allium porrum); krş. gendenâ; it siki; kavkaz. - (...farâsiyün kim türkce yaban gendenesi derler... MŞ 187b; ... farâsiyün kim türkce kavkaz derler... Ydg. 118a); (Mcr. 20b, 31a; MŞ 70a, 187b; Ydg. 118a). < Ar. farâsiyün: "Kürras-ı cebeli ismidür ki yaban pırasasıdur, türkcede it siki tabir ederler" (Kâmûs IV. 715).

fâru'l-mâ’: ? (... fâru'l-mâ’ derler su üstinde biter, kök olmaz, uşacuk olur, biri birine yapışur... MŞ 98a, 143b).

fatrâsâliyûn: Yabanî kereviz (Petroselinum oreoselinum); krş. taş kerfes. - (...fatrâsâliyün kim taş kerfes derler... Ydg. 118a). - (Mcr. 14b, 20b; MŞ 171a; Ydg. 76b, 129b, 214a). - < Far. batrâsâliyün, futrâsâliyün; < Gr. πεϱέλαιον (Stein. 191, 933).

fâvâniyā: Ayıgülü, şakayık (Paoenia officinalis); krş. baladı otı; ʿūdı'ṣ-ṣalīb. -(... ʿūdı'ṣ-ṣalībe yunan dilince fâvâniyâ derler, türkî dilince baladı otı derler ... MŞ 162a). < Ar. favaniya: "Udı's-salib ismidür ki şakayık kökidür" (Kâmûs IV. 719).

felenc-i müşk: Miskotu; bk. ferenc-i müşk. (Ydg. 193b, 196b).

ferenc-i müşk: Miskotu (Mimulus moschatus); krş. felenc-i müşk. (Ydg. 199b). <Far. ferenc-müşk: "the musk-plant, mimulus; or the pennyroyal, mentha pulegium" (Rdh. 1379); < Far. ferenc-muşk: "a sweet basil" (Stein. 922).

ferfiyūn: Sütleğen otu ve bundan elde edilen tıbbî zamk (Euphorbia officinarum); krş. südlüce ot; südlügen. (Edv. 29b; Mcr. 10a, 14b; MŞ 38b, 49b, 54b, 85a; Ydg. 51b, 319a) < Ar. ferfryün (Stein. 921).

fesligen: Fesleğen (Ocimum basilicum); krş. reyḥān. - (MŞ İla, 110b, 154a). - < Far. fesliyun < Gr. Ψύλλιον : "the herb flea-bane" (Stein. 929).

fınduḳ: Fındık (Corylus maxima); krş. bınduḳ. (Edv. 30a; Mcr. 16a; MŞ 8a, 25b, 153b; Ydg. 250a). < Far. fınduḳ, funduḳa (Stein. 939).

fū: Girit sümbülü, büyük kediotu (Valeriana dioscoridis). (MŞ 171b; Ydg. 122a, 128b, 256b). < Ar. fū (Stein. 940).

fustuḳ: Fıstık (Pistacia vera). (Edv. 29b, 46a; HS 16a; MŞ 8a, 25b, 72a, 73b,). - f.-ı şāmī (Ydg. 253a). - şām f.-ı (Ydg. 19a, 226a, 233b).

fulūniyā ?: - (Edv. 48b). - f.-yı rūmī (Ydg. 202b, 213a; Mcr. 14a).

fülfül: Biber (Piper); krş. büber. - (Edv. 7b, 29b; Mcr. 8b, 12a; MŞ 6a, 73a, 75a; Ydg. 11b, 39a, 150b). aḳ f. (MŞ 48b, 166b; Ydg. 179b, 324a). ḳara f. (MŞ 138a, 166b; Ydg. 179b). f.-i ebyaż (Mcr. 14a; MŞ 41b; Ydg. 128b). f.-i esved (Mcr. 10a). f.-i siyāh (Ydg. 117b). <Ar. fulful (Kâmûs IV. 32).

G

ġāfet/ ġāfiş: Koyunotu, kasıkotu (Agrimonia eupatoria); krş. ḳuzı butraġı, - (...ve ġāfet dėdükleri ot kim türkce ḳuzı butraġı dėrler... Ydg. 282b); (MŞ 80a; Ydg. 131b, 184a, 227a). - < Ar. ġâfet, ġâfiş: "swallow-wort eupatory, agrimoniy" (Stein. 878).

ġār: Defne ağacı (Laurus nobilis); krş. defnī. - ḥabbu'1-ġār (Mcr. 8b, 13b; MŞ 165b). <Ar. ġār: "Asma yaprağına denür ve defne ağacına denür ki andan yağ çıkarurlar" (Kâmûs II. 591).

gāvzubān: Sığırdili (Anchusa officinalis); lisānü'ṣ-ṣevr; sığır dili. (Mcr. 37b; MŞ 10b, İla, 78b, 157b; Ydg. 72a, 115a, 175a, 259b). <Far. gâv-zebân (Stein. 1073).

gelincük: Gelincik çiçeği (Papaver rhoeas); krş. şaḳāyıḳu'n-nuʿmān. - (MŞ 39b, 48a, 127b). < kelin (g-) 'bride' (EDPT 719).

gendenā / gendene: Yabanî pırasa (Allium porrum); krş. farāsiyūn. - (Edv. 36a, 44b; Mcr. 29b; MŞ 30a, 72a, 103b, 170a; Ydg. 10b, 118b, 136a, 141b). < Far. gendenâ: "a leek; chives, barley inserted in onions and sown" (Stein. 1099).

geven: Geven dikeni (Astragalus); keṡīre. (MŞ 87a). ~keven: "Sakız, kitre zamkı çıkarılan, yakacak olarak da kullanılan dikenli bir bitki" (DS 2775). ~ geven: "Baklagillerden bir çalı ki bazı çeşitlerinden kitre denilen zamk çıkarılır" (TSz 1676).

gezmāzū: Ilgın ağacı (Tamarix tetrandra); krş. ılġun; kej; ṭarfa; yılġun. (MŞ 56b, 113a; Ydg. 180a, 207a). < Far. gezmâzek, gezmâzü (Stein. 1088).

gögem: Gövemeriği, çakaleriği (Prunus spinosa). (MŞ 62a; Ydg. 184b). - ~ göğem: "Bir çeşit yabani ekşi erik" (DS 2128). ~ göğem, güğem: "Bir çeşit dağ eriği" (TSz 1726). < kö: k (g-) 'the sky; sky-coloured, blue, blue-grey' (EDPT 708).

gök sūsen: Mavi zambak (Lilium candidum). - (Mcr. 31b, 38b; MŞ 69b, 70a, 168b; Ydg. 227a, 280b). - gök: < kö: k (g-) 'the sky; sky-coloured, blue, blue-grey' (EDPT 708). -sūsen: bk. sūsen.

göyinek: bk. güneyik. (MŞ 182b).

gülbemhūr: ? (Edv. 35a; MŞ 67a, 142b).

gül: Gül (Rosa canina). (Edv. 35b; HS 10b, 14b; MŞ 12b, 14b, 40b, 72a). gül-i surḫ "kırmızı gül" (MŞ 147a). ḳızıl g. (Rosa gallica) (Mcr. İla). < Far. gul: "A rose; aflower; embers; ared colour" (Stein. 1092).

gülgūz: Kulkas otu (Morrubium vulgare); bk. ḳulḳas. (MŞ 27a).

gülnār: Yabani nar ağacı (Punica granatum). (MŞ 65a, 59a, 101a). g.-ı mıṣrī (MŞ 59a). < Far. gulnâr (for gul-i enâr): "pomegranate-flowers; sour cherry" (Stein. 1095); <gulnâr: "the wild pomegranate, punica granatum" (Rdh. 1566).

güneyik: Hindiba (Cichorium endiva); krş. göyinek; hindubā; kāsnī. (Ydg. 108a, 114a, 177b, 303b). ~ güneyik (günek, günevik, güneyk, güneylik): "Hindiba" (DS 2229). ~ güneyik: "Hindiba" (TSz 1869).

günlük: Günlük ağacı ve bundan elde edilen zamk. ak günlük (Boswelia) ve kara günlük (Cortex styracis) olmak üzere iki türü bilinmektedir. (Edv. 54b; Mcr. 13a, 17a; MŞ 15a, 18a, 42b, 101b; Ydg. 201b). -ak g. (HS 53a, MŞ 52a). ḳara g. (Ydg. 187b, 294b).

güyegü otı: Güveğiotu (Origanum vulgare); krş. sacter. (Edv. 37b, 44a; MŞ 35a, 8ab, 71b). - ~ güyegü otı: "Kekikotu, zater" (TSz 1889). < küde: gü 'son-in-law' (EDPT 703).

H

ḥabbetü'l-hazrâ: Çitlembik yemişi, sakızlık ağacı yemişi (Pistaciae terebinthus). - (MŞ 88b, 118b, 130b, 150a; Ydg. 133b). < Ar. ḥabbetü'l-ḫażrā: "Sakızlık ağacınun yemişidür ki butm dahi derler, çitlenbik tabir olunur" (Kâmûs I.190).

ḥamāma: Hamama otu (Amomum granum paradisi). - (Edv. 57a; Mcr. 21a; MŞ 167a). < Ar. ḥamām: "Harbak-ı bostanî ismidür ki arizu'l-varak olur. Harbak-ı nabtî dahi derler, müfredi hamamedür, Türkîde fırengî fesleğen ve lâle-i hatayî dedikleri nebatdur" (Kâmûs IV. 253).

hān: ? - (MŞ 97a, 91a).

ḫanẓal: Ebucehil karpuzu (Citrullus colocynthis); krş. ebucehil ḳarpuzı. - (MŞ 42b, 57b, 63a, 94a, 107a, 110a, 167b; Ydg. 170a, 179b). - < Ar hanzal (Kâmûs III. 1254).

ḫarbaḳ: Ak çöpleme (Helleborus albüm). - h.-ı ebyaż (MŞ 174a). - h.-ı esved "kara çöpleme (Helleborus orientalis) (Mcr. 20a). - h.-ı hindī (MŞ 90a). - aḳ ḫarbaḳ (Mcr. 44a). ḳara ḫ. (Mcr. 31b; MŞ 41b; Ydg. 225b). <Ar ḫarbaḳ: "Bir nebatdur ki yaprağı lisanü'l-hamel yani sinirli yaprak varakma şebih olur ve iki nev olur biri ebyaz ve biri esveddür. Bu nebat Türkîde çöpleme dedikleri ebyaz nev'ine 'ak çöpleme' ve nebatına 'marulcuk' ve 'kar çiçeği' derler. Ve esved nev'ine 'kara çöpleme' ve 'karaca ot' derler" (Kâmûs III. 825).

ḫardal: Hardal otu, ak hardal (Snapis alba), yabani hardal (Snapis arvensis) olmak üzere iki türü vardır. aḳ ḫardal (Mcr. 14a; MŞ 128a; Ydg. 225b). - kara hardal (Mcr. 15b). - yaban hardalı (MŞ. 126a). < Ar. ḫardal (Kâmûs III. 1268).

ḫarmel: Yüzerlik tohumu (Peganum harmala); krş. yüzerlik (Edv. 6a). < Ar. ḫarmel: "Üzerlik tohmma denür, Farside sıpend derler" (Kâmûs III. 1234).

ḫarnūb: Keçiboynuzu (Ceratonia siliqua); krş. keçi boynuzı. (Mcr. 27b; MŞ 101a, 134a; Ydg. 207a, 224b). < Far. harnüb, hurnüb: "beanpods, carobs" (Stein. 457).

ḥasek: Demirdikeni, pıtırak (Tribulus terrestris); krş. butraḳ; demür dikeni. - (MŞ 68b, 101b, 103b; Ydg. 111b, 112a). < Ar. ḥasek: "Demür tikeni dedikleri nebata denür ki çoban kalkıdan dahi derler, temresi koyunlarun yünlerine ilişüp ayırtlanmaz, Türkîde ana butrak derler" (Kâmûs III. 1059).

ḫaşḫāş: Haşhaş (Papaver somniferum). (Edv. 50a; Mcr. 34a; MŞ 22b, 69b, 96a, 72a, 180b; Ydg. 43b, 128a, 136b). < Ar. ḫaşḫāş (Kâmûs II. 1081).

ḫaṭmī: Hatmi (Athaea officinalis). - (Edv. 16a; HS 13a, 66b; Mcr. 37a; MŞ 9a, 10a, 153b, 184a; Ydg. 41b, 42b, 211a). - < Ar. ḫatmī, ḫıṭmī (Kâmûs IV. 271).

ḫatun ṭuzluġı: Hatun tuzluğu, diken üzümü, karamuk dikeni (Berberis Crataegina); krş. emberbārīs; ḳadın ṭuzluġı - (HS 22b; MŞ 6a, 10a).

ḫavlincān: Havlican (Galanga officinalis). (Edv. 70b; Mcr. 16a; MŞ 43a, 63b; Ydg. 253b). < Far. hülencân (Stein. 488).

ḥayyü'l-ʿālem: Sinirotu, sinirli yaprak (Plantago majör; Plantago media); krş. bağa yaprağı, kaya koruğı, sinirlü yaprak. -(...ḥayyu'1-ʿālem dėrler lisanü'l-ḥamel yaʿni baġa yapraġı, siŋirlüce ot iki dürlüdür, ulu kiçilidür, ulusı yėgrekdür, MŞ 147a). (MŞ 39b, 114b, 116a, 150a; Ydg. 293b, 299b). < Ar. hayyu'1-ʿālem: "a perennial plant, house-leek" (Stein. 434).

helīle: Helile otu, çeşitli türleri bulunur (Terminalia). Mcr. 13b; MŞ 63a; Ydg. 142b, 180a, 218a. h.-i esved "kara helile" (MŞ 170a). h.-i kāblī (Edv. 55b; MŞ 43a; Ydg. 151b, 219a, 322b). h.-i siyah (Ydg. 219a). - h.-i zerd "Sarı helile" (Mcr. 33a). kābli helīle (MŞ İla, 70a; Ydg. 142a). ḳara helīle (Edv. 47a; Mcr. 10a; MŞ 91b, 107a, 148b, Ydg. 11b, 19a, 75b). ṣaru helīle (Terminalia citrina); (Edv. 11b; MŞ 10a, 90, 185b; Ydg. 140a). h.-i kāblī (Mcr. 20b, MŞ. 64b). < Far. helîle: "the myrobalan or citron-tree, 'helile-i zerd': yellovv myrobalans; 'helîle-i siyah: ' black myrobalans; 'helîle-i kâbulî': Chebulic myrobalans'" (Stein. 1507).

helyūn: Kuşkonmaz (Asparagus officinalis). (Edv. 41b; Mcr. 7b, 29b, 78a, 101b; Ydg. 136a, 253a, 326b). < Ar. helyûn: "Bir nebat-ı malum ismidür, Türkide kuşkonmaz dedükleri nebatdur" (Kâmûs IV. 783).

hevīc: Havuç (Daucus carota); krş. keşür. - (HS 18a; MŞ 30b, 164b; Ydg. 249b, 324a). < Far. hevîc, hevîci: "pot-herbs seasonings; sweets, dainthis" (Stein. 434).

heyl: Kakula, hil otu (Eletteria cardamomum); krş. kākule-i ṣıġar. - (MŞ 185b; Ydg. 249b, 324a). - < Far. hîl: "the lesser cardamum" (Stein. 1521).

heyūfārīḳūn: Kılıç otu, yara otu, koyun kıran (Hypericum perforatum). (Mcr. 20a; Ydg. 120a). < Ar. heyüfârikün: "Rummān-ı nehār, heyūfārīḳūn dėdükleri dārunūŋ nevʿ-i kebīrine dėnür, Türkīde kılıç otu ve yara otu ve ḳoyunḳıran dedükleri nebatdur" (Kâmûs IV. 363).

hezār sıfend: Üzerlik otu (Peganum harmala); krş. yüzerlik. - (hezār sıfendile yaʿnī yüzerlikdür) - (MŞ 94a). < Far. hezar-isfende: "wild rue: akind of medicine" (Stein. 1498).

hezye: Çiğdem (Colchicum). - (Çiğdem ki fārsīce hezye dėrler, MŞ 49a).
ḫılāf: Salkımsöğüt (Salix babylonica). -(HS 22b, 62a). < Ar. hılâf (Kâmûs III. 577).
ḫılāl: Hilal otu (Tribulus terrestris); krş. demür dikeni(MŞ 56a, P58b; Ydg. 231b, 324b). < Ar. ḫilâl (Rdh. 859).
ḥıltīt: Kadıağacı, şeytanboku (Ferula assa-foetida); krş. encüzân. (MŞ 42b, 89b). < Ar. ḥıltît: "Encüdân yani baldırgan ve hıltit ağacı dedükleri nebatın samgına denür" (Kâmûs I. 562).
ḥınnā: Kına ağacı (Lawsonia inermis); krş. ḳına. - (Edv. 15b, 44b; MŞ 11b, 108b, 141b; Ydg. 235b). - < Ar. ḥınnâ: "Kınaya denür ki nisvan ellerine yakarlar" (Kâmûs I. 28).
ḫırṣım: Koruk, olgunlaşmamış üzüm; krş. ḳoruḳ. - (MŞ 9b, 13b, 75b). < Ar. ḫışrım: "Ham ve nâ-puhte hurmaya denür ki koruk tabir olunur (...) Kezalik üzümün ibtida kertesine denür, henüz yeşil oldukça ana dahi koruk tabir olunur" (Kâmûs IV. 240).
ḫıyār: Hıyar (Cucumis sativus). - (Edv. 16b; HS 15a, 65b; MŞ 4b, 7b, 14b; Ydg. 10a, 51a, 274b). - < Ar. ḫıyâr (Kâmûs II. 312).
ḫıyārçenber: Hıyarşenber; bk. ḫıyārşenber. - (Mcr. 18a).
ḫıyārşenber: Hıyârçenber, acur (Cassia fistula); krş. ḫıyārçenber. (Edv. 16b, 48a; MŞ 10a, 43a, 80b, 132a; Ydg. 6b, 27a, 29a, 41b).
hindubā: Yaban marulu, acı marul (Cichorium endiva), krş. güneyik, kāsnī. -(Edv. 32b; MŞ 8a, 9b, 74a, 121b; Ydg. 213b). h.-yı berrī (MŞ 182b). < Ar. hindeb, hindebâ: "Bu nebata Farsîde kâsnî ve Türkide acı marul ve göyinek derler" (Kâmûs I. 541).
hindūstān ḳōzı: Hindistancevizi (Cocus nucifera). (Edv. 42a; HS 15b; Mcr. 16a; MŞ 93b; Ydg. 253a).
ḫīr: Öküzgözü, sığırgözü (Cheirantus cheiri); krş. mısır benefşesi; şebboy. (...ḫīri meşhūrdur ki Türkler mıṣır benefşesi dėrler ve pārsīce şebboy dėrler, Ydg. 168b). (HS 14a, 50b; MŞ P49a, Ydg. 168b, 254b). < Far. ḫîr: "the herb ox-eye" (Stein. 491).
ḫīrcuk: bk. ḫīr.
ḫīr-i mekkī: Mekke ayrığı (Andropogon nardus); krş. mekke ayruġı. - (ḫīr-i mekkī kim mekke ayruġı dėrler, Ydg. 171b).
ḫīrū: Hatmî (Athaea officinalis); krş. ḫatmī. (MŞ 173b). < Far. ḫîrû: "ox-eye, mallow-flower" (Stein. 491).
ḫubāzī: Ebegümeci (Malva sylvestris); krş. ebem gömeci. (Edv. 2a). < Ar. ḫubâzî (Stein. 446).
hūlān: Kırkboğum, topalak (Cyperus rotundus); krş. suʿd; ṭopalaḳ. - h.-ı hindī. (Ydg. 174b, 304a, 329b). < Far. havalan: "buckthorn" (Stein. 488).
ḥulbe: Çemen otu (Trigonella foenum-graecum); krş. boy. - (Mcr. 17a, 36b; MŞ 65b). < Ar. ḥulbet: "Türkîde boy ve tohmına boy tohmı ıtlak olunan gülle ismidür" (Kâmûs I. 211).
ḫumādra: Kısamahmut otu, bk. kemāderyūs. (Ydg. 129b).
ḥummāż: Kuzukulağı (Rumex acetosella); krş. ḳuzı ḳulaġı. (Edv. 10a, 60a; HS 35b, 62a; MŞ 92b, ' 11b, 74a, 180b, 184b). < Ar. hummâz (Kâmîs II. 1251).
ḥurf: tere tohumu (Lepidium sativum); krş. reşād; kerdeme; tere (Edv. 55b; HS 16a). < Ar. ḥurf: "Habbü'r-reşâd ismidür ki tere tohmı dedükleri dânedür" (Kâmûs III. 545).
ḫurmā: Hurma (Phoenix dactylifera). -(Edv. 16a, 45b; Mcr. 31a; MŞ 24a, 70b; Ydg. 248a, 288a). < Far. ḫurmâ (Stein. 456).

ḫūrperest: Ebegümeci (Malva sylvestris); krş. ebem gömeci; ḫubāzī. (Ebem gömeci dėdükleri ot kim fārsīce adı ḫūrperestdür, ve penīrekdür ve ʿarabca aŋa ḫubāzī dėrler, Edv. 2a). < Far. ḫûr-perest: "a sun-worshipper; sunflower" (Stein. 483).

ḫuṣyetü'ṣ-ṣʿaleb: İtkasarı, tilki taşağı (Orchis hircina). (Edv. 71b; Mcr. 16b; MŞ 38a, 164a; Ydg. 133a). ḫuṣyet: < Ar. ḫuṣyet: "A'za-yı tenasüldendür ki haya ve taşak tabir olunur" (Kâmûs IV. 924). s̱aʿleb: < Ar. s̱aʿleb: "Tilkiye denür" (Kâmûs I. 153).

ḥużaż: Topalak, kırkboğum (Cyperus rotundus) bitkisinden elde edilen bir tür ilaç; krş. hulan. (ve ḥużaż kim ḫulān-ı hindīye dėrler, Ydg. 304aj. (Mcr. 21a; MŞ 102a). <Ar. ḥużaż: "Edviyeden bir daru ismidür ki iki nevi olur, birine huzaz-ı arabî ve birine huzaz-ı hindî derler. Huzaz-ı arabî hulan nam nebatun usaresidür ve huzaz-ı hindî filiz-i here dedikleri nebatun usaresidür" (Kâmûs II. 1249).

I

ıccāṣ: Erik (Prunus domestica); krş. erük. - (Edv. 5b; MŞ 10b, 80b). - < Ar. ıccāṣ: "Semr-i maruf ismidür ki Türkîde erik tabir olunan meyvedür (...) Ve ehl-i Şam lugatında zerdaluya ve emruda ıccas ıtlak ohnur" (Kâmûs II. 1148).

ılġun: Ilgın ağacı ve yemişi (Tamarix tetrandra); krş. gezmāzū; kej; ṭarfa; yıġun. (Edv. 8a, 14a; MŞ 65a, 147b, 113a; Ydg. 107b). ~ ılgun, ılgın, ilgin (DS 2468). - ~ yılğun (TSz 4582). < yılğu: n 'Tamarix' (EDPT 926).

ʿıneb: Üzüm (Vitis vinifera); krş. üzüm. - (MŞ 184b). < Ar. ʿıneb (Kâmûs I. 401).

ʿınebü'ṣ-s̱aʿleb: İtüzümü tilki üzümü (Solanum nigrum); krş. it üzümi. - (ʿinebü'ṣ-s̱aʿleb kim türkçe it üzümi dėrler, Ydg. 159b). (MŞ 62a, 102a, 114b, 116b, 133a; Ydg. 159b). - < Ar. ʿınebü'ṣ-s̱aʿleb: "Maruf nebatdur ki Türkîde it üzümi derler" (Kâmûs I, 154).

ıpar yavşan: Pelin otu (Artemisia absinthium); krş. afsentīn, şīḥ-i ermenī. (... afsentīn ki ıpar yavşan dėrler, MŞ 86a). -(MŞ 9b, 35a, 86a; Ydg. 217a). ~ ıpar, ıpar yavşan, ıpar yavşanı: "Yavşan denilen güzel kokulu bir ot" (TSz 1951). - ıpar: < yıpa: r 'scent, fragrance' (EDPT 878). - yavşan: bk. yavşan.

ısfanāḫ: Ispanak (Spinacia oleracea). -(Edv. 6a, 44b; HS 31b; MŞ 4b, 70b, 106a; Ydg. 23b, 259b). < Ar. ısfânâh (Kâmûs I. 1022); isfānāc, isfanāḫ (< Gr.: Stein. 58).

ısırġan dikeni: Isırgan otu (Urtica). - (Edv. 6a, 44a; MŞ 68a, 137a; Ydg. 136a, 186b). - ısırġan: < ısır- 'to bite' (EDPT 251).

İ

igde: İğde (Elaeagnus angustifolia). (Edv. 8b, 45a; HS 13b; MŞ 26a, 98b; Ydg. 205b, 211a, 241a). - ḳızıl igde (Edv. 31a; Ydg. 108a). < yigde (EDPT 911).'

iki ḳardaş ḳanı: Kardeşkanı ağacı (Calamus draco); krş. demü'l-aḫaveyn. (HS 9b; MŞ 50b, 109a, 142b; Ydg. 158b, 198b).

iklilü'l-melik: Koçboynuzu (Melilotus officinalis). - (Edv. 8b, 43a; HS 13a; Mcr. 37b; MŞ 18a, 35a, 56b; Ydg. 42b, 215a, 218a, 318b). - < Ar. iklilü'l-melik: "Padişah tacı demekdür. İki güne nebata denür ki birinin yaprağı hulbe yani boy yaprağına ve rayihası encir rayihasına şebih ve çiçeği sarı ve her dalının nısf yani hılal-ı felek şeklinde ekeli yani gulafı olup içinde boy tohmına şebih hırda müdevver ve sarı tohumlan olur. Ve birinin yaprağı nohut yaprağına şebih ve zemin üzere münbasit çok dallan olup ve çiçeği san ve bazı beyaz ve her dalında hırda ve müdevver ekalil yanı gulafları olur (...) Bu iki nebat bir

nebat olmak üzere mersumdur. Birkaç nev'i dahi tasvir ederler. Ve bu Türkîde koç boynuzı dedikleri nebat olacakdur" (Kâmûs IV. 74).

īrsā: Süsen, mavi zambak kökü (İris lurida). - (...īrsâ yacnî gök süsen dibi, MŞ 185a). (HS 14a, 68a; MŞcr. 32; MŞ 185a; Ydg. 76b, 228a). < Far. îrsâ: "the rainbovv, the root of the iris, " < Gr. ἶρις (Stein. 130).

isbeten: Yüzerlik tonumu (Peganum harmala); krş. yüzerlik (MŞ 79a, 125b, 150). - < Far. isbetân: "seed of wild rue" (Stein. 47).

ispiġula: Karnıyarık otu tohumu (Plantago psyllium); krş. ḳatūnā. (MŞ 62a). < Far. ispeġol, espeġol, ispeğön (Stein. 48).

it burnı: Yabani gül, kuş burnu (Rosa canina). (MŞ 60a, 63b, 89a). ~ it burnu: "Yabani gül ve meyvesi" (DS 2567). ~ itburnı: "Yabani gül" (TSz 2126).

it keseri: İtkasarı (Bunium bulbocastanum). - (MŞ 84b). it keseri: "the earth-nut, pignut, bunium bulbocastanum" (Rdh. 1547). - keser: < kes- 'to cut, cut off (EDPT 748).

it siki: Beyaz köpek ayası (Marrubium vulgare). - (...mezāsiyūn, türkce it siki dėrler, urumca kālüāzerfūs dėrler, Ydg. 77a). (Ydg. 217a). - ~ it siki (Rdh. 1102).

it üzümi: İtüzümü (Solanum nigrum); krş. ʿınebu'ṣ-ṣaʿleb. (Edv. 44a; HS 15a; MŞ 48b, 39b, 75b, 117b; Ydg. 74a, 179a, 215a). ~ it üzümü: "1- Böğürtlen, 2- Çekirdeği çok iri ve suyu az bir çeşit üzüm, 3- Şırası bol bir çeşit üzüm, 4- Ahududu, 5- Bahçe kenarlarında biten tırtıllı, baharat şeklinde meyve veren bir bitki" (DS 2570).

K

ḳabaḳ: Kabak (Cucurbita). (Edv. 30a, 52a; HS 15a, 53a, 67a; Mcr. 36a; MŞ 4b, 26b, 71a, 74a, 116a; Ydg. 10a, 23b, 226b). - ~ kabak (TMENIII. 1419).

ḳadun ṭuzluġı: Dikenüzümü (Berberis crataegina); emberbāris; ḫatun ṭuzluġı. - (Edv. 30b, 45a; MŞ 78a, lllb^b; Ydg. 175a, 202a, 234b). - ~ kadın tuzluğu: "Oğlan aşı da denilen zamk" (TSz 2159). - kadın: < hatun (TMEN III. 1159). - tuzluk: < tu: z 'salt' (EDPT 602).

kāfūr: Kafur otu (Camphorosma monspeliaca). - (Edv. 51a; HS 15a, 29b, 35b; Mcr. 32a; MŞ 11b; Ydg. 48b, 257a, 318a). <Ar. kâfûr (Kâmûs II. 664).

ḳāḳula: Kakula otu, hil (Elettaria cardomomum); krş. heyl.(Mcr. 10b, 15a; MŞ 179a; Ydg. 116a). - k.-i kibar (Mcr. 21b, MŞ 179a). - k.-ı ṣaġīr "küçük kakula" (Ydg. 79b). - k.-i ṣıġār (MŞ 179a, 179b; Ydg. 253b, 322b). < Ar. kâkulet (Kâmûs IV. 53).

kāküne / kākünec: Kanbil otu, güveyi feneri (Phisalis alkekengi); krş. ḳanbil. - (Mcr. 17b; MŞ 82a; Ydg. 180a, 215a). - < Ar. kâkünec: "Horasan şehri olan Herat nam belde cibalinde nabit bir şecer samgıdur (...) Cemi müfredat da it üzümi nevinden kanbil otu dedikleri nebatla müfessir ve müstamel olan danelerinin kırmızı kışrıdur deyü muharrerdür. Bostanî ve cebeli nev'i olur" (Kâmûs I. 815).

ḳaluġan: Bir tür deve dikeni, kalgan (Cardaus acarna). - (MŞ 98a). ~kalugan: "the Spanish thistle" (Rdh. 1423). ~ galgan: "Deve dikeni" (DS 1901); kangal (kaluğan, kangaldikeni, kangal, kongol): "Devedikeni" (DS 2621).

ḳamış: Kamış, saz (Pharagmites australis); krş. ḳaṣab. - (Edv. 31b, 46a; HS 15a; Mcr. 39a; MŞ 56b, 59b, 151b; Ydg. 77b, 258b). < kamış 'reed, cane, rush' (EDPT 628).

ḳanbil: Güveyi feneri, kanbil otu (Physalis alkekengi); krş. kākünec. - (Edv. 31b, 45a; Mcr. 28a; MŞ 82a, 93b; Ydg. 180a, 215a). < Ar. ḳanbil (Kâmûs IV. 58).

ḳanṭaryūn: Kantaron çiçeği (Erythraea centaurium). (Mcr. 28b; MŞ 47a, 91b, 114a; Ydg. 43a, 153b, 276a). < Far. kantüriyun < Gr. κενταύριον: "Centaury" (Stein. 991).

ḳara aġac: Karaağaç (Ulmus). - (MŞ 146a).

ḳara başlu: Karabaş otu, keşişotu (Lavandula stoechas); krş. usṭuḫudūs (Ydg. 73a).

ḳaraca otı: Çörek otu (Nigella damascena); krş. çörek otu. - (MŞ 79a, 95a; Ydg. 82a, 225b). ~karacaot (karacot): "1- Çörekotu, 2- Kökü hayvanların vücutlarındaki ağrı ve sızıyı gidermekte kullanılan bir ot" (DS 2639). - ~ karaca ot: Çörek otu" (TSz 2255).

ḳara çaltı(k): Böğürtlen (?). - (Ydg. 111b, 243b, 244b, 246b). - ~ kara çaltı: "Bağ kenarlarına çit olarak dikilen, koyu kırımızı nohut büyüklüğünde meyveleri olan dikenli bir ağaç" (DS 2640). - çaltı: ~ çaltı (caltı, cilbirti, çaltı dikeni vb.): 1- Diken, çalı, 2- Nazarlık için üçgen şeklinde kesilmiş ağaç parçası, 3- Maki, 4- Akasyaağacı, 5- Ormanlık, küçük orman, 6- Ağaç dalı" (DS 1062).

ḳara erük: Kara erik (Rhamnus frangula). - (Ydg. 272a).

ḳara ḫarīf: Çörek otu .(Nigella damascena); krş. karaca otu (... ve ḳara ḫarīf türkīce ḳaraca otı dėrler, Ydg. 82a). - harîf: ?

ḳaranful: Karanfil (Eugenia caryophyllata). (Edv. 71b; HS 22b; MŞ 8b, 12b, 34b, 48b, 74b; Ydg. 11b, 19a, 75b). < Ar. ḳaranful: "bir cins şecerün yemişidir ki Hind ülkesimin aşağı taraflarında, bılad-ı Çine mücavir olan sevahilde nabit olur" (Kâmûs IV. 45). < Far. ḳaranful, < Gr. καρυόφυλλον (Stein. 996).

ḳarġa düglegi: Karga döleği, ebucehil karpuzu (Ecballium elaterium); krş. zirāvend-i ṭavīl, ebü cehil ḳarpuzı. (MŞ 165b). ~ karga döleği (karga dügelegi, karga düğlegi, karga düveği, karga düvelgi, karga dülegi, karga düğleği (DS 2831). - karga düvlegi, karga düglegi: "Ebucehil karpuzu, acı hıyar, eşek hıyarı" (TSz 2291). - karga < karrga 'crow' EDPT 653). - dügleg: ~ düğlek (düvlek, divlek): "ham kavun, kelek" (TSz 1302).

ḳarġa ṣābūnı: Sabunotu (Saponaria officinalis); krş. köpürtgen. - (Ydg. 269b). kargasabunu: "Su kenarlarında çıkan, iri yaprakları su ile ele sürülünce köpüren bir ot" (DS 2659). - karga: bk. ḳarġa düglegi. -ṣābūn: < Ar. ṣâbûn (Kâmûs IV. 668).

ḳarlanḳuç: Kırlangıç otu (Chelidonium majus). (Ydg. 181b). ~ kırlangıç: "Portakal büyüklüğünde ve kavun biçiminde kokulu, sarı ya da yeşil kabuklu meyvesi olan bir bitki" (DS 2831). ~ karlaguç, karlugaç, karlanguç, kırlanguç: "Kırlangıç" (TSz 2313).

ḳarpuz: Karpuz (Citrullus vulgaris); krş. bıṭıḫ-ı hindī. - (Edv. 30b, 45b; Mcr. 19b; MŞ 4b, 7b, 26b, 76b; Ydg. 266b, 325a). - < Far. karpuz (Stein. 946). - < Far. ḫarbūz (TMEN III. 1382).

ḳaṣab: Kamış (Pharagmites australis); krş. ḳamış. - (MŞ P102b). <Ar. kaşab (Kâmûs I. 435).

ḳaṣabü'z-zerīre: Kazayağı otu (Chenopodium albüm); ḳaz ayaġı. (MŞ 171b, 178a). - < Ar. kaşabü'z-zerîre: "worm- seed plant, chiretta-root" (Stein. 972). - kaşab: bk. kasab. zerīre: < Ar. zurûr, zerîre: "Göz otına denür, daru-yı çeşm manâsına. Tutya ve sürme ve sair gibi. ve zurur bir nev ıtır adıdur ki Hind'den gelür" (Kâmûs II. 343).

ḳaṣnı: Kadıağacı, şeytanboku bitkisinden çıkarılan bir tür tıbbi zamk (Ferula assa-foetida); bk. encüẕāıı, krş. engüjed. - (Edv. 31a; HS 68a; M49b, 63a, 85b, 126b). - ~ kasnı: "Büyük yapraklı, gövdesi soyularak yenen, kokulu bir bitki" (DS 2676). - ~ kasnı: "Baldırgan zamkı" (TSz 2327). <ḫaşnı: "Çocukları

semirtmek için bir kese içine konularak ağızlarına verilen bir deva, Hindistan'dan gelir" (DLT I. 435).

kāsnī: Yaban marulu, hindiba (Cichorium endiva); krş. güneyik; hindubā. (Edv. 23a, 32b, 45a; HS 62a; MŞ 10a, 89b, 28a, 49b, 74a; Ydg. 74b, 131b, 205a). <Far. kâsnî: "endive, vvhite succary; the sun- flower" (Stein. 1004).

kāşum: Horozgözü (Seseli tortuosum). (Edv. 37a; MŞ 152a). < Ar. kâşim: "Encüdan-ı rûmî ismidür ki horos gözi tabir olman nebat dür" (Kâmûs IV. 469).

ḳatır ḳuyruġı: Katırkuyruğu bitkisi (Anaygyris foetida). (Edv. 30a, 44b; MŞ 82a, 113a). ~katırkuyruğu "1- Erguvan, 2-İpekböceğinin üzerinde kozasını sardığı bir bitki" (DS 2683). - katır: < katır 'mule' (EDPT 604). kuyruk: <kuḏruk 'the tail of an animal' (EDPT 604).

ḳaṭraşiᶜ: Yarpuz türünden bir bitki (Mentha). - (...ḳatraşiᶜ kim yarpuzun nev'indendür, Türkçe felsgūn dėrler, Ydg. 118a).

ḳaṭūnā: Pireotu, karnıyarık otu (Plantago psyllium). - bezr-i ḳ. (Edv. 47a; HS 14b, 66b; MŞ 6a, 13a, 35b, 72b; Ydg. 24a, 26b, 178b). - bezr: < Ar. bezr "Tohum" (Kâmûs II. 155). -ḳaṭūnā: < Ar. kaṭūnā: "flea-wort" (Stein. 978)'.

ḳavaḳ: Kavak ağacı (Populus nigra). - (Edv. 32a; MŞ 40b, 71b; Ydg. 229a). ~ kabak (EW 215). ~ kavah (TMEN III. 1544).

ḳavḳāz: Kavkas otu, boz otu (Marrubium vulgare). (...farāsiyūn kim Türkçe ḳavḳāz dėrler, Ydg. 118a). ~ kavkās: "common white horehound" (Rdh. 1491).

ḳavun: Kavun (Citrullus melo). - (Edv. 32b, 58b; HS 65b; MŞ 4b, 18b, 26a, 77a, 124a; Ydg. 10b, 30a, 285b). - < ka: ğu: n (EDPT 611).

ḳaya ḳoruġı: Kayakoruğu (Cedum acre). - (Ydg. 220b, 295b, 302b). ~ kaya koruğu: "Ekşi, kara üzüm gibi meyveleri olan, kayalık yerlerde biten bir yaban bitkisi" (DS 2696). - kaya: < kaya: 'a rock, asharp upstanding rock or rocky cliff (EDPT 674).

ḳaysı: Kayısı (Prunus armeniaca). - (HS 66b). - ~ kaysı (EW 223).

ḳaysūm: Ayvadane (Achillea millefolium). - (MŞ 56b). - <Ar. ḳaysūm: "Bir nebat adıdur ki erkek ve dişi nev'leri olur, Türkîde ayva tane derler" (Kâmûs IV. 450). - > Far. ḳaysūm: "southernwood (a plant)" (Stein. 998).

ḳaz ayaġı: Kazayağı otu, ak pazı (Chenopodium albüm); krş. ḳazyaġı. - (Ydg. 137a). - ~ kaz ayağı (kazağ, kazayak, kazıyak): "Su kıyılarında biten ve yenen bir çeşit ot" (DS 2711). - ḳaz: < ka: z 'goose' (EDPT 679).

kāẕī: Kokulu bir tür ot ve bundan elde edilen tıbbi bir yağ. - (MŞ 55a). - < Ar. kāẕī: "Bir nev duhn adıdur. Ve bir cins hoş-bûy nebat adıdur. Müfredatda bu güne mersumdur ki kazi, bilâd-ı Yemende nabit bir cins şecerdür. Hurma ağacına şebih ve keçiboynuzı çekürdegine münasib gulaf içre semri olur. Ve çiçeği hurma çiçeği tarzında be-gayet hoş-rayiha olur. Mukattar suyı olur ki Mekke'den hacac suyını getürürler. Kazi suyı maruftur. Ve yağını çıkarurlar ki duhm'1-kazi derler. Kırmızı nesneye denür" (Kâmûs IV. 1149). - >Far. kāẕī: "a şort of unguent; name ofafragrant flower; red" (Stein. 1001).

ḳaz yaġı : Kazayağı otu; bk. ḳaz ayaġı. - (Edv. 57a).

kebābe: Kebabe, kuyruklu biber (Piper cubeba). - (Edv. 33a, 44a; Mcr. 10b, 12a; MŞ 60b, 179a; Ydg. 79b, 177b). < Ar. kebâbet: Bir daru-yı sinî adıdur yani Çin diyarından gelür bir daru ismidür. Lisanımızda dahi kebabe ve kebabiye ile mütearifdür. Kuyruklu biber dahi derler ve Arabîde habbü'1-arus dahi denür" (Kâmûs I. 455).

kebere: Gebreotu, keditırnağı (Capparis spinosa). (Edv. 33a; Mcr. İla, 31b; MŞ 75a, 81a, 86a, 112b, 138b; Ydg. 10a, 142a, 176a). < Ar. keber: "Keber tabir olman nebata denür" (Kâmûs II. 651).

keçi boynuzı: Keçiboynuzu (Ceratonia siliqua); krş. ḫarnūb. (Edv. 74a; Mcr. 42b; MŞ 26a, 79b, 99b; Ydg. 14b, 179a, 302b). - keçi: <eçkü: 'goat' (EDPT 24). - boynuz: <büŋüz > müŋüz > müyüz > boynuz 'horn' (EDPT 352).

kej: Ilgın, ılgın ağacı (Tamarix tetrandra); krş. ılġun, yılġun; ṭarfa. (MŞ 60a, 66b). <Far. kej (Stein. 1027).

kelem: Lahana (Brassica oleracea); krş. laḫana. (Edv. 35b; MŞ 28a, 156b; Ydg. 181a, 260a). < Far. kelem (Stein. 1043).

kemāderyūs: Kısamahmut otu (Teucrium chamaedrys); krş. ḫumādrā. (Mcr. 20b; Ydg. 117b, 129b, 102b). < Far. kemâderyüs < Gr. χαμαίδρυς: "the herb germander" (Stein. 1046).

kemāfaytōs: Kurluca, meşecik (Ajuga chamaepitys). - (Ydg. 102b). < Far. kemāfītūs < Gr. χαμαιπίτυς: "the herb ground-pine, astrong diuretic, which opens obstructions and powerfully promotes the menstrual discharge" (Stein. 1047).

kencihûr: ? - (MŞ 41b).

kene aġacı: Keneotu (Ricinus communis); krş. bīdencīr. (Edv. 46b; MŞ 40b). kene otı (Edv. 37a, 43b; MŞ 69a; Ydg. 213a). ~kene ağacı, kene otu: "Sütleğengillerden hint yağı çıkarılan bir bitki" (DS 2742). kene: < Far. keneh: "a tick" (Stein. 1056).

kenevür: Kenevir (Cannabis sativa). (Edv. 37a, 43b; MŞ 52b; Ydg. 240b, 249b). ~kenevir (EW 252).

kenger: Kenger (Gundelia tournefortii). - (Ydg. 218b, 326b). - < Far. kenger: "a kind of artichoke" (Stein. 1056).

kerdeme: Tere otu (Lepidium sativum). (Edv. 34a; MŞ 4a, 8a, 28b, 48a). ṣu kerdemesi: (Nasturtium officinale) (Edv. 25a, 46a). kerdeme, kerdime: "Tere" (DS 2752). ~ kerdime: "Tere otu" (TSz 2440). < Gr. (Rdh. 640).

kerefes: Kereviz (Apium graveolens); krş. kerevüs. (Edv. 33b; HS 8b, 13b; Mcr. 7a, 10a, 40b; MŞ 8a, 29a, 74a, 81a; Ydg. 19b, 42b). < Ar. kerefs: "Sebze-i maruf ismidür ki Türkîde tahrifile kereviz derler" (Kâmûs II. 102).

kervyā: Karaman kimyonu (Carum carvi); krş. ḳurdumāne (Edv. 12a, 33b; Mcr. 12b, 33b; MŞ 73b, 129b, 180a; Ydg. 6b, 11b, 200a). < Ar. kerevyâ: "Tohm-ı maruf ismidür ki Farsîde zire-i rumi ve Türkîde karaman kemmunı dedikleridür" (Kâmûs IV. 1150).

kerevüz: Kereviz, bk. kerefes. - (Edv. 45a).

kesdāne: Kestane ağacı ve meyvesi (Castanea sativa). -- (MŞ 41a, 63b; Ydg. 205b, 221b). < Yun. kastanon.

kestevir: Kestere otu (Betonica officinalis). - "kestevire dėrler bir ot vardur, bu ot Yunan dilincedür" (MŞ 146a).

keşinim: Tıbbi bir bitki (?). - "kübzen dėrler yaʿnī keşinim, çıban ya sivilci ya baş olan kişiye anuŋ yapraġın dögüp" (MŞ 137a).

keşūr: Havuç (Daucus carota). (Edv. 34b, 46b; HS 35b; MŞ 4b, 8a, 18a, 71a, 104b; Ydg. 112b, 136a). ~ kesir, kesir otu, keşşir, keşür, kişir: "Havuç" (DS 2771). < geşür 'carrot' (EDPT 754).

kettān: Keten bitkisi (Linum usitissimum). - (Edv. 44b; Mcr. 38a; HS 14b; MŞ 40b, 71a, 75b, 114a; Ydg. 42b, 199a, 323b). < Ar. kettān (Kâmûs IV. 735).

ḳınna: Kına bitkisi (Lawsonia inermis). (Mcr. 19a; MŞ 43a, 85a, 139a; Ydg. 225b). - < Ar. ḳınnat (Stein. 990).

ḳırfa: Amber kabuğu, tarçın ağacına benzer bir ağacın kabuğu (Croton eluteria). (MŞ 97a, 178b; Ydg. 200a, 203a, 213b). < Ar. ḳırf: "Her nesnenün kabuğuna, ala kavi mukl dedikleri yemişin ve narın kabuğuna denür" (Kâmûs III. 701).

ḳıs̱a'ü'l-ḥimār: Eşek hıyarı (Ecballium elaterium); krş. dülcek dibi. - (kıs̱ā'ü'l-ḥimār köki ki Türkçe dülcek dibi derler, Ydg. 283b). - (Edv. 6b; Mcr. 37b; MŞ 54b, 114a; Ydg. 44a, 180b). - < Ar. kıs̱āʾ: Maruf sebzedür ki acur tabir olunur, Arabistanda kesirdür, ınde'l-ba'z hıyara denür" (Kâmûs I. 79). < Ar. ḥimār: "Eşeğe denür" (Kâmûs II. 271). < Ar.ḳıs̱āʾü'-ḥımār: "wild cucumber" (Stein. 955).

ḳıstındūs: Tekesakalı (Tragopogon porrifolius) krş. Lihyetü'-t-teys; teke sakalı; ḳostundūs. - (Teke saḳalı ḳurudur, ḳarın geçmesine ve baġarsuklarda baş olmasına fāyide eder. Rūmca aŋa ḳıstındūs dėrler, MŞ 98b) (MŞ 99a).

ḳızıl aġaç: Kızıl ağaç (Alnus). (MŞ 47b). ~ kızıl ağaç: "Kızıl söğüt" (TSz 2539).

ḳızıl boya: Boya kökü, kızıl boya kökü (Rubia tinctorum). (Mcr. 22b, 39a; MŞ 39a, 103b, 128a; Ydg. 75a, 256b). boya: < boduğ 'dye' (EDPT 302).

kimnūn: Kimyon (Cuminum cyminum); krş. zīre. (Edv. 36a; HS 15b; Mcr. 7b, 10a, 40b; MS 6a, 55b, 79b, 150b; Ydg. 78a, 125a, 198b, 210b). < Ar. kemnūn: "Maruf dane ismidür ki tahrifile kimyon tabir etdükleridür....Ve kemmun-ı hulv anison dedükleri danedür. Ve kemmun-ı habaşi çörek otına şebih danedürki Türkîde Kefe kimyonı dedükleridür. Ve kemmun-ı ermeni kerevyadur ki Karaman kimyonı dedükleridür. Ve kemnun-ı berri kemnun-ı esveddür ki kemnun-ı kirmani dedükleridür" (Kâmûs IV. 739).

kirās: Kiraz (Cerasus avium, Syn. Prunus avium). (Edv. 45a; MŞ 34a, 25a). < Yun. kerasi.

kişnic / kişniş / kişniz: Kişniş otu (Coriandrum sativum). (Edv. 34a, 44a; HS 12a; Mcr. 22a, 40b; MŞ 29a, 35b, 65a, 74a, 116b, 163b; Ydg. 35b, 43b). ~ kişniş (II), kişnic, kişnit: "Yaban maydanozu" (DS 2886). < Far. kişnic: "coriander; name ofablue flower" (Stein. 1034).

ḳoruḳ: Olgunlaşmamış ham üzüm. (Edv. 30b, 50b; HS 18a, 52b; Mcr. 33b; MŞ 6a, 23b, 35b, 74a, 78a; Ydg. 23b, 32a, 52b). ~ goruh: "Olgunlaşmamış üzüm, koruk" (DS 2106).

ḳostundūs: Teke sakalı; bk. ḳıstındūs. (Edv. 14a).

ḳovan otı: Kovanotu (Melissa officinalis); krş. bādrencbūyā; oġlan otı. (Ydg. 177a, 293b). ~ kovan otu: "Bir çeşit ince süpürge otu" (DS 2939). kovan: < kovan: "ein zylinderförmiger Kasten" (EW. 275).

ḳōz: Ceviz (Juglans regia); krş. cevz. -(Edv. 32a; HS 30a, 8b, 19a; MŞ 8a, 15a, 20b, 66a, 73b; Ydg. 222a, 253a, 320a).

köknār: Köknar ağacı ve yemişi (Abies cilicica). (Edv. 37a, 46a; Mcr. 16b; MŞ 70a, 71b, 109a, 67b, 73a; Ydg. 136b). < Far. köknar (Stein. 1063).

köpürtgen: Çöven otu, şam çöveni (Saponaria officinalis); krş. karġa ṣābūnı (...köpürtgen dėdükleri ot kim ṣular kenārında biter, ḳarġa sābūnı daḫı dėrler, ṣābūn gibi köpürür, Ydg. 269b) (Ydg. 147b, 311a). ~ köpürtgen: "Çöven, şam çöveni" (TSz 2695). < köpür- 'to froth, foam, ' > köpürt- (EDPT 691).

ḳulınc otı: Havlincan (Galanga officinalis); krş. ḫavlincān. (Ydg. 215a). ~ kulunc otu (TSz 2729). ḳulınc: < Ar. ḳuvlenc, ḳūlınc: "Bağırsaklarda meydana bir tür sancı." (Kâmûs I. 812).

ḳulkās: Kulkas otu ve bu otun ilaç olarak kullanılan kökü (Colocasia esculenta). (MŞ 27a, 89b). < Ar. ḳulḳās (Kâmûs II. 992).
ḳunduz ṭaşaġı: Cavşir otu ve bundan elde edilen bir tür zamk, macun (Ferula elaochytris); krş. şīr-ḫışt; cünd-i bīdester. (Edv. 31b, 43b; MŞ 36b, 126b, 162a; Ydg. 169b, 170a, 178a). ḳunduz: < kunduz 'beaver' (EDPT 635). - ṭaşaḳ: < taşak (d-) 'little stone, testide' (EDPT 562).
ḳurd baġrı: Kurtbağrı (Ligustrum vulgare). - (Ydg. 174b). - baġır: < bağır 'the liver' (EDPT 317).
ḳurdumāne: Karaman kimyonu (Carum carvi); krş. kerevyā. (Mcr. 14a; MŞ 43a; Ydg. 183b, 186b, 204a). < Ar. ḳardamānī: "Kerevya ismidür ki anisona şebih olur, karaman kimyonı ve tatluca ot tabir olunur. Lugat-ı mezbure Rümîyedür" (Kâmûs IV. 443).
ḳurma: Hurma; bk. ḫurma - (MŞ 54b).
ḳurṭum-ı hindī: Mavi su zambağı ve tohumu (indicofera tinetorium); krş. nīl. -(Ve ḥabbü'l-nīl ki ḳurṭum-ı hindīdür, MŞ 93b). <Ar. ḳurṭum: "Uspur tohmına denür" (Kâmûs IV. 444).
ḳuş burnı: Kuşburnu, yaban gülü (Rosa canina). (Ydg. 219a). ~ kuşbunlu: "Yabangülü, kuşburnu" (DS 3015).
ḳuş etmeġi: Kuşekmeği (Ploygonum bistorta). - (Ydg. 245a). ~ kuşekmeği (kuşeppeği, kuşeymeği, kuşkuekmeği: 1-Ebegümeci, 2- Bir ilkbahar bitkisi, madımak" (DS 3015). ~ kuşetmeği: "Tere yaprağına benzer yaprağı olan yenilir bir ot" (TSz 2753). - etmek: < etmek / ötmek 'bread' (EDPT 60).
ḳusṭ: Kist otu ve kökünden elde edilen ilaç (Costus arabicus). (Edv. 63b; HS 9b; Mcr. 28a, 36b; MŞ 128a, 177a; Ydg. 51b, 170a). < Ar. ḳusṭ: "Bu ismile maruf kökdür, iki nev'i olur, birine kust-ı hindî ve birine kust-ı arabî derler. Kust-ı hindî siyaha mail hafif ve galiz ve rayihası kalil ve ta'mı acı olur. Kust-ı arabî leziz ve ak ve hafif ve ıtrıyatlu olur. Ve mutlak zikr olundukta murad kust-ı hulvdur ki arabî kısmıdur" (Kâmûs III. 110).
ḳuzġun otı: Eğrelti otu (Driopteris filix-mas). - (Edv. 31a, 45a; MŞ 93b). ~ kuzgun: < kuzğu: n 'raven' (EDPT 682).
ḳuzı butraġı: Koyun otu, kasıkotu (Agrimonia eupatoria); krş. ġāfet. (Ydg. 198b, 234b, 282b).
ḳuzı ḳulaġı: kuzukulağı (Rumex acetosella). (Edv. 53b; HS 22b; MŞ 10a, 28a, 82a, 96a, 170a). ~ kurtkulağı (kuzubaşı, kuzukemirdi, kuzukişnişi, kuzukulağı): "Geniş yapraklı, kalın köklü yenilen bir bitki." - (DS 3010).
kündür: Günlük, buhur (Boswellia thurifera). (Edv. 36b; Mcr. 16a; MŞ 106b; Ydg. 200b, 206a). < Far. kundur, < Gr. χόνδρος (Stein. 1053).
kündǖs: Aksırık otu, kunduz otu (Gypsophila struthium); krş. aġu ḳunduzı, çoġan. - (Edv. 49a; MŞ 36b, 38a, 47a, 52a, 88a; Ydg. 258a). < Ar. kündǖs: "Türkîde kunduz tabir olunan nebata denür" (Kâmûs II. 1000); (Stein. 1054).
küşūṯ: Bağboğan, küsküt (Cuscuta epythimun); bk. ükşūṯ; eftimūn. (MŞ 41b, 82a).

L

lāden: Laden otu ve bundan elde edilen zamk (Citrus creticus). (Edv. 45a; Mcr. 25a; MŞ 34b, 53b, 145a; Ydg. 6a, 119a, 318a). - < Far. lāden: "the gum-herb ladanum" (Stein. IHI).
laḫana: Lahana (Brassica oleracea). (MŞ 154b, 173a). < Yun, lahanon.
lebede: Labada otu, çeşitli türleri bulunur (Rumex petientia). - (MŞ 63b, 87b, 104b; Ydg. 205b, 255b, 296a). < Yun. lapothon.

liḥyetü't-teys: Tekesakalı (Tragopogon porrifolius); krş. ḳıstındūs; teke sakalı. - (Edv. 14a; MŞ 142b; Ydg. 119a, 121b, 129b, 323b). < Ar. liḥyetü't-teys: "Teke sakalı dedikleri nebatdur" (Kâmûs IV. 1160). liḥye: < Ar. liḥyet: "Sakala denür" (Kâmûs IV. 1159). teys: < Ar. teys: "Ahunun ve keçinin ve dağ keçisinin erkeğine denir ki teke tabir olunur" (Kâmûs II. 885).

līmūn: Limon (Citrus limonum). (Edv. 17b, 45a; HS 58a; MŞ 4b, 125a; Ydg. İla, 306b, 323b). - < Yun. lemoni ~ Ar. leymün: "Farsîden yahud Yunanîden muarrebdür" (Kâmûs IV. 491).

lisānü'l-ʿaṣāfīr: Biberiye, kuşdili (Rosmarinus officinalis). - (Edv. 72a; MŞ 105b, 179a; Ydg. 136a, 253a). - < Ar. lisānü'l-ʿaṣāfīr: "Derdar ağacının yani kara ağaç dedikleri seçerin semridür, Türkîde kuş dili derler" (Kâmûs IV. 744). - lisān: < Ar. lisān: "Dile denür" (Kâmûs IV. 749). -ʿaṣāfīr: < Ar. ʿaşfūr "Serçe, " çoğul. ʿaṣāfīr (Kâmûs II. 544).

lisānü'l-ḥamel: Sinirotu, bağa yaprağı (Plantago majör); krş. baġ yapraġı, siŋirlüce ot, ḥayyu'l-ʿālem. (Mcr. 28b; MŞ 95b, 146b). lisān: bk. lisānü'l-ʿaṣāfīr. ḥamel: < Ar. ḥamel: "Kuzu" (Kâmûs III. 1252).

lisānü's̱-s̱evr: Sığırdili (Anchusa officinalis); krş. gāvzubān; ṣıġır dili. (Edv. 53b; HS 14b, 36a, 62a; Mcr. 21a, 39b; MŞ 11b, 43a, 68a, 78b; Ydg. 106a, 175a, 196b). < Ar. lisānü's̱-s̱evr: "Bu ismile maruf nebatdur" (Kâmûs IV. 749). - lisān: <Ar. lisān, bk. lisānü'l-ʿaṣāfīr. - s̱evr: < Ar. s̱evr: "Öküz" (Kāmûs II. 197).

lūf: Danaayağı (Arum maculatum); krş. yılan boncuğı. - (Edv. 8b). < Ar. lūf: "Bir nebat ismidür ki ata soğanı gibi köki soganlu olur" (Kâmûs II. 747). < Ar. lūf: "the wake-robin, Arum maculatum" (Rdh. 1644).

luffāḥ: Kaynaklarda bu adla üç bitki bulunmaktadır: 1) Adamotu, kankusturan (Mandragora officinalis); 2) Patlıcan (Solanum melongena); 3) Şamama - (Edv. 74a, 45a; HS 58a; MŞ 4b, 125a; Ydg. İla, 30b, 323b). - < Ar. luffāḥ: "Bir nebat-ı maruf adıdur. Yebruhu'l-sanem dedikleri nebatın semrine denür. Müfredat-ı tıbbiyede ikisi bir olmak üzere mersumdur ki Farsîde şâbizek denür....Ancak bazı müfredatda luffah farside destenbu ile müfesser olduğu reside-i nazardur ki şamama dedikleri olacakdur" (Kâmûs I. 967). < Ar. luffāḥ: "a well-known plant resembling the brinjal or egg-plant; fruit of the yebrüh q.v." (Stein. 1125). < Ar. luffāḥ: "the fruit of the mandrake, mandragor officinalis; 2) the fruit of the purple egg-plant, solanum melongena; 3)avariety of small melon carried in the hand for its fragrance" (Rdh. 1636).

lük: Lak ağacı ve bu ağaçtan çıkarılan zamk (Rhus Oxycantha). (MŞ 170b). < Ar. lük: "Bir nebat adıdur ki anunla nesne boyanur Şarih'un tarifine göre Farsîde lak dedikleri nebatdur ki lûk tabir olunan kırmızı boya anun samgıdur. Ve mühür mumu düzülür ve anunla yalnuz ipek ve yün boyanur. Ve sıflını kuyumcılar istimal ederler" (Kâmûs III. 116).

M

maġās̱: Yabani nar ağacı kökü (Punica granatum). - (MŞ 145b). - < Ar. muġās̱: "Bir şecer adıdur ki kökünden iki kıratı mukyi ve müshildür. İnde'1-ba'z mugas yaban narı kökıdür" (Kāmûs I. 688).

maġdenūs: Maydanoz (Petroselinum crispum). - (HS 24b; MŞ 150a). - ~ magdānōs < Gr. (Rdh. 1921).

māh-ı pervīn: Kāfur kokulu, zencefil türü bir kök (Curcuma zedoaria); krş. cedvār. (Ydg. 130b). < Far. māh-ı pervār, pervīn (Stein. 1146).

māh-î zehre: Sığırkuyruğu (Verbascum sinicatum); krş. sığır kuyruğı. -(MŞ 158a; Ydg. 254a). - < Far, māhî-zehre (Stein. 1147).
maḥmūde: Mahmudiye otu (Convolvulus scammonia); krş. sakmünîyā. (Edv. 39a; Mcr. 11b, 18b; MŞ 10a, 13b, 70a, 356) 40a; Ydg. 28b, 39b, 112b). < Ar. mahmüdet (Stein. 1190).
mālṣara: Rezene (Foenicuhim vulgare); krş. rāziyāne. (MŞ 48b, 104b, 119a, 168a).
māmīrān: Kırlangıçotu (Chelidonium majus); krş. ḳarlanḳuç. (Mcr. 33a; MŞ 46b; Ydg. 74b, 163b, 162b, 317b). < Far. māmīrān: "swallow-wort" (Stein. 1144).
māmiṣā: Kırmızı çiçekli kırlangıç otu (Glacium cornicilatum) (HS 15a; Mcr. 21a; MŞ 133a; Ydg. 159b, 160b). - < Far. māmīṣā: "name ofaplant" (Stein. 1144).
mantar: Mantar. - (Edv. 29a, 74a; MŞ 93a, 144b). - ~ mantar < Gr.μανιτρι (EW. 326).
mārmāḥūn: ? - (mārmāḥūn, bu ot Maġnissâda ve Tırẖalada biter, MŞ 143a).
marṣama: Barsama otu (Mentha aquatica); krş. siyenber; varṣama. - (MŞ 39b; Ydg. 169a, 172b, 195a). ~ merseme: "Kuzukulağına benzeyen kokulu bir ot" (DS 3170). marşama (varsama): "Yaprakları nane gibi güzel kokulu olup bazı yemeklere konan bir bitki, barsama" (TSz 2797).
marūl: Marul (Lactuca sativa). (Edv. 21a, 38a; HS 14b, 15b; Mcr. 33b; MŞ 10a, 27b, 55a, 74a; Ydg. 10a, 51a, 149b, 192b). ~ marul < Gr. μαρούλι (EW. 329).
maṣṭakī: Sakız ağacından elde edilen reçine, sakız (Pistacia lentiscus). (HS 15b, 24a; MŞ 13a, 42b, 75b, 77a). < Ar. maṣṭkī, maṣṭakāh: "Alek-i rumî ismidür ki Türkîde sakız tabir olunur, beyazı ve siyahı olur" (Kâmûs III. 1121).
māş: Mürdümük (Lathyrus sativus); krş. mürdümük. (Edv. 38b, 46b; MŞ 103b, 142a, 145a; Ydg. 203a, 318b). < Ar. māş: "Bu ismile maruf gulledür ki Türkîde mürdümük derler" (Kâmûs II. 1169).
mazdekī: Sakız; bk. maṣṭakī. (HS 19a).
māzeryūn: Mezeryon (Daphne mezereum). (Mcr. 20a; 32a; Ydg. 179b). < Far. māzeryūn (Stein. 1140).
māzū: Mazı (Thuya). (Edv. 38a, 43b, 44a; HS 14b; Mcr. 20b, 35a; MŞ 15a, 58b, 77b; Ydg. 107b, 171b, 180a). ~ mazı (II), mazu (II): "Meşe ağacı ve meyvesi" (DS 3143). < Far. māzū (Stein. 1140).
mekke: Ayrık otu (Andropogon nardus); krş. aẕẖır. - (MŞ 50a). m. ayruġı (MŞ 102b; Ydg. 171b, 177a, 203b, 210b).
mengüş: Çitlembik (Pistacia lentiscus); krş. buṭm; maṣṭakī. - (Y 133b, 136a, 248a). -~ melengiç, melengiş, melenküş, mellengeç, mellengiç: "Çitlembik" (DS 3155).
mercimek: Mercimek (Lens culinaris). - (Edv. 39a; HS 8b, 46b; Mcr. 32b, 42a; MŞ 4b, 21a, 134a, 136a, 157b; Ydg. İla, 34b, 255a). < Far. mercumek (Stein. 1211).
mersīn: Mersin ağacı ve yemişi (Myrtus communis); krş. ās. - (Edv. 37b, 46b; Mcr. 32b, 35a; MŞ 9b, 14b, 138b, 163b; Ydg. 14b, 19a, 26b, 307a, 321b). < Yun, myrsine.
merzencūş: Mercanköşk (Origanum majorana); bk. merzengūş. (Edv. 47b; HS15b, 54a; Ydg. 170a).
merzengūş: Mercan köşk, fare kulağı (Origanum majorana); krş. merzencūş; mercanköşke. - (MŞ 43a, 61a; Ydg. 178a, 193b, 217b). < Far. merzengōş: "mouse-ear (an odoriferous plant); awhite rose; purslain; the ringlets ofamistress" (Stein. 1424).
merzenköşke: Mercanköşk; bk. merzengūş. (Ydg. 149b).

mevīzeg / mevīzec: Yabanüzümü (Delphinum staphisagria); krş. ṭaġ üzümi. (Mcr. 32b; MŞ 39b, 54a, 60b; Ydg. 178a, 179b). < Far. mevîzek: "a certain black grain" (Stein. 1350).

mevz: Muz (Musa sapientum). (MŞ 68a, 93a, 152a). < Ar. mevz: "Semer-i maruf ismidür....Ağacının her şahından üçden beş yüze kadar meyvesi hasıl olur. Semer-i maruf Mısır ve Hicaz tarafına mahsusdur. Müfredi mevzedür" (Kâmûs II. 855).

mıḫleb: Mahlebotu, tavşancıl tırnağı (Cerasus mahaleb). (MŞ 103a).

mıṣır: Mısır (Zea mays). (Ydg. 179b). < Ar. mıṣır (Rdh. 1877).

mıṣır benefşesi: Şebboy (Cheiranthus eheiri); krş. şeb-būy. - Ydg. 168b). benefşe: bk. benefşe.

misk: Misk otu (Artemisia abrotanum). (MŞ 9a, 78b, 89b). < Ar. misk: "Tîb-i marufdur....Şarih'un beyanına göre misk, Farsî muarrebidür. Arablar ana meşmum ıtlak ederler. Mikü'1-berr, Türkîde misk otu dedükleri hoş-bu nebatdur" (Kâmûs III. 1119).

misvāk: Misvak ağacı (Salvadora persica). (MŞ 58b; Ydg. 177b). < Ar. sevk: "Bir nesneyi sürtüp oğmak manasınadur. misvāk, ağıza sürecek ma'hud ağaçdur" (Kâmûs III. 1080.

muḳl: Ak günlük (Boswellia carteri); krş. günlük, kündür. (HS 13a; Mcr. 40b; MŞ 101a, 107a; Ydg. 219a, 213a). - m.-ı azrak (Mcr. 20b, 38b, 93b; Ydg. 39b, 42b, 211a, 218a). m.-ı'l-yehūd (Ydg. 121a). < Ar. muḳl: "Kündür ismidür ki ak günlük dedikleri darudur, Yehud taifesi tebahhur ederler. Ve bir samg ismidür ki bir seçerden hasıl olur, Hindî ve Arabî ve sikli kısmı olur....İş bu dârû bilad-ı arabda hususa Yemen'de nabit bir şecerün samgıdur, mukl-ı azrak demegile maruf dur. Türkîde küren derler. Ve safrata mail olana muklı'l-yehud derler. Pes müellifin kündür ile beyan eylediği bu olmak gerekdür. Ve gubret ve sevada mail olana sıklî derler....Ve nevahi-i yemende zuhur eden bedincanî olur ana mukl-ı arabî derler. Saf ve hamrata mail olana hindî derler" (Kâmûs IV 93-94).

mūm: Mum çiçeği (Cerinthe minör). (HS 15a; MŞ 57a, 73a, 92a, 173b, 86b). < Ar. mūm: "Türkîde dahi mum derler, şem' mânâsına, Nehaî'nin beyanına göre Farsîden muarrebdür" (Kâmûs IV. 491).

mürdümük: Mürdümük (Lathyrus sativus); krş. māş. (MŞ 4b, 21b, 68a). < Far. merdümek (Stein. 1213).

mürr: Mirra, mürrisafi (Comiphora myrrha). (Edv. 56a, HS 9b, 15b; Mcr. 8b, 13b; MŞ 38a, 50b, 101b, 106a, 165b, 174a; Ydg. 168b, 181b, 202b). < Ar. murr: "Acı nesneye denür....Bir dârû-yı maruf adıdur ki mürr-i safî tabir olunur, mugaylan ağacına şebih ve dikenlü bir şecerün samgıdur" (Kâmûs II. 676).

N

nabḳ: Sedir ağacı (Cedrus). (MŞ 55a, 78a). < Ar. nabḳ (Kâmûs III. 1050).

naḫl: Hurma (Phoenbc dactylifera); krş. ḫurma. (MŞ 108a). < Ar. nahl (Kâmûs IV. 108).

naʿnāʿ: Nane (Mentha piperita). (Edv. 40b, 45a; HS 11b; Mcr. 13a, 39a; MŞ 20a, 23a, 8b, 187a; Ydg. 10a, 52b). < Ar. naʿnāʿ (Kâmûs III. 435).

nānḫuvāh: Anason (Pinpinella anisum); krş. anīsūn. (Edv. 54b; HS 30b; MŞ 74a, 100a; Ydg. 198a, 20ab, 207, 256a). < Far. nān-ḫvāh (Stein. 1381).

nār: Nar (Punica grantum); krş. enār; rummān. (Edv. 40b, 44b, 45b; Mcr. 35a, 45b; MŞ 74a, 100a; Ydg. 11b, 143b, 181a). <Far. nār (Stein. 1370).

nārdin: Hindsümbülü (Nardostachys jatamansi); krş. çetük otı; sünbül-i rūmī. (Ydg. 128b). < Far. nārdin (Stein. 1370).

nār-müşk: Nar-ı mısri ve nar-ı hindi adlarıyla da bilinen beyaz ve hoş kokulu çiçekleri olan bir ağaç. (Edv. 73b; MŞ 172a; Ydg. 196b, 212a, 322b). < Far. nār-muşk (Stein. 1370).

nārınc: Turunç (Citrus aurantium amara); krş. turunc. (Edv. 39b, 45b; HS 4b, 25a, 80b; Ydg. 176b). < Far. nārenc (P. nāreng): "an orange" (Stein. 1371). > Ar. nārenc: "Enarun farsî mucarrebidür ki semr-i maruf turunç tabir olunan meyvedür, portakala da ıtlak olunur. Farsîde turunca ve portakala 'baleng' ve ağaç kavununa 'turunç' denür. Ve arabîde ağaç kavununa ötrüc denür" (Kâmûs I. 835).

necīl: Ayrıkotu (Cynodon dactylon); krş. ayruḳ. (MŞ 101b, 103b; Ydg. 112a). < Ar. necīl (Kâmûs IV. 107).

nerkes: Nergis (Narcissus). - (Edv. 51b; HS 67b; MŞ 11b, 78b, 176a, 137a; Ydg. 30a, 319b). < Far. nergis (Stein. 1395).

nesrīn: Nesrin, yabani gül. (Edv. 56a). <Far. nesrīn (Stein. 1400).

ney: Kamış (Pharagmites australis); krş. ḳamış; ḳaṣab. (MŞ P102b). < Far. ney (Stein. 1440).

nete: ? - (MŞ 41b).

nīl: Mavi su zambağı, çivit tohumu (Indigofera tinetoria); krş. çivit. – ḥabbu'n- nīl "çivit tohumu" (Mcr. 17b, 29a; MŞ 93b; Ydg. 84b). < Ar. ḥabbu'n-nīl: "seed of blue water-lily" (Stein. 410). < Far. nīl: "the indigo plant; a blue colour, indigo; afumigation of wild rue" (Stein. 1444).

noḫūd: Nohut (Cicer arietinum). (Edv. 40a, 56b, 58a; HS 11b; Mcr. 7b, 39b; MŞ 8b, 9a, 14a, 79b; Ydg. 30a, 34b, 176b). < Far. noḫūd (Stein. 1392).

O

oġlan aşı: Cavşir ağacı ve bu ağaçtan çıkarılan zamk (Ferula elaeochytris); krş. cāvşīr; cünd-i bîdester; kunduz taşagı; şīr-ḫışt. (... oġlan aşı ki aŋa ḳunduz ṭaşaġı dėrler, pārsīce cāvşīrdür, Edv. 7a) (HS 15b, 68a; MŞ 4b, 71b, 119a, 163a). - ~ oğlanaşı: "Bir çeşit zamk" (DS. 3268).

oġlan otı: Oğulotu, melisa (Melissa officinalis); bādrencbūyāâ; oġul otı. - (MŞ 43a, 78b). - ~ oğlanotu: "Ağız ve karın ağrılarını geçirmek için kullanılan bir çeşit yabanıl ot" (DS. 3268).

oġul otı: Oğulotu, melisa (Melissa officinalis); krş. bādrencbūyā; oġlan otı. (MŞ 43a, 78b; Ydg. 70a, 177a).

Ö

ötrüc: Turunç (Citrus aurantium amara); krş. nārinc. (MŞ 155b; Ydg. 176b). ötrüc: bk. nārınc

P

pāpādya: Papatya (Matricaria chamomilla); krş. bābunec. (MŞ 9a, 75b, 77a; Ydg. 70a, 177a). < Far. pāpādya, < Gr. (Rdh. 429).

pazu: Pazı, yabani pancar (Beta vulgaris) krş. çügündür. (HS 24b; MŞ 61, 21b, 28a, 162b; Ydg. 41a, 42a). ~ pazı (III): "1-Meşe ağacının meyvesi palamut, 2- Kısa boylu ardıç ağacı, pazık, pazuk: 'pancar'" (DS. 3417). - ~ pazı: "Die weisse Zukkerrube, beta vulgaris" (EW 381).

pelin: Pelin otu (Artemisia absinthum); krş. afsentīn. - (Ydg.76a).

pelit: Pelit (Ouercus); krş. bellūṭ. - (MŞ 59a, 103a). ~ palıt (pallıt, palut, pelik, pelin, pelit, pilemit, pilit, pölüt): "Çmar, meşe vb. ağaçların meyvesi, pelit." - (DS. 3386). - ~ pelit: "Palamut" (TSz 3185). pelit: < Ar. bellūṭ, bk. bellūṭ.

penīrek: Ebegümeci (Malva sylvestris); krş. ebem gömeci. (Ebem gömeci dedükleri ot ki fârsice adı hörperestdür ve penîrekdür, carabca ana hubâzî derler... Edv. 2a). < Far. penīrek: "sun-flower; nenuphar; chameleon" (Stein. 358).

persiyāvşān: Baldırıkara (Asplenium adianthum); krş. baldırı ḳara. (Edv. 12a, 63b; Mcr. 31a; MŞ 40a, 72b, 81a, 123b; Ydg. 108b, 183b, 190b). ~ peryavşanı: "Öbek biçiminde biten, yapraklı tüylü, yeme isteği uyandıran bir çeşit ot" (DS. 3433). < Far. persiyāvūşān: "Maiden's hair; persiyavuş (Stein. 243).

peyġamber çiçeği: Peygamberçiçeği (Centaura eyanus) (Ydg. 173a, 255b, 282b, 210b).

R

rāsen: Andız otu (Juniperus drupacea); krş. anduz. (HS 16b; Mcr. 31b; MŞ 55a, 73b, 188a; Ydg. 109a). < Far. râsen (Stein. 563).

rāzyāne: Rezene (Foenicolum vulgare); krş. mālṣara. (Edv. 2b, 18b; HS 11b, 13a; Mcr. 16b; MŞ 8b, 10a, 168a; Ydg. 11b, 15a, 40a, 148a). < Far. rāzyām, rāzyānec, rāziyāne: "fenel; 'razyane-i rumi'; anise" (Stein. 562). ~ rezdene: "Maydanozgillerden baharlı bir bitki, rezene" (DS. 3506).

reşād: Su teresi (Nasturtium officinale). -(MŞ 28a). ḥabbü'r-reşād (MŞ 100a). < Ar. ḥabbü'r-reşād: "Tere tohmıdur" (Kâmûs I.1142).

reyḥān: Reyhan (Ocimum basilicum). (Edv. 41b; HS 16a, 23b; Mcr. 25b; MŞ 13a, 38b, 78b, 183a; Ydg. 26a, 128a, 253a). < Ar. reyḥan: "Fesleğen tabir olunan hoş-bu nabatdur" (Kâmûs I. 888).

ribās: Işgın otu (Rheum ribes). (Edv. 74a, 55b; MŞ 121b, 186a; Ydg. 178b). < Ar. ribās: "Bu ismile maruf nebatdur, Farsîde uşhun derler, andan şerbet yaparlar" (Kâmûs II. 928).

rīvāc: Kuzukulağı (Rumex acetosella); krş. ḳuzı ḳulağı. (MŞ 55a, 77a, 79b). < Far. rīvāc (Stein. 604).

rummān: Nar (Punica granatum); krş. enār; nār. (HS 13b; MŞ 13b, 14a, 65b, 69b, 102b). < Ar. rummân (Kâmûs IV. 635).

S

ṣabr: Sabırlık otu, bu otdan elde edilen tıbbî zamk (Agave americana). (Edv. 26b; HS 53a; Mcr. 6a, 20b; MŞ 4a, 81b, 131a, 187b; Ydg. 15a, 36a, 170a). < Ar. ṣabr: "Bir nev acı şecerün usaresinün ismidür ki edviyedendür. Beyne'n-nas bu ismile mütearifdür. Türkî-yi kadimde azvay tabir olunur" (Kâmûs II. 461).

sādec: Hint Sümbülü (Nardostachys jatamansi). (Ydg. 135b). s.-i hindī (HS 60a, 67a; MŞ 167b; Ydg. 119b, 130b). < Far. sādec: "Indian spkenard" (Stein. 639).

saḳmūniyā: Bingözotu, mahmudiye otu (Convolvulus scammonia); krş. maḥmude. (Edv. 39a, 48b; Mcr. 12b, 28b; MŞ 41b, 63a, 125a, 139a, 167a; Ydg. 71b, 151a, 213a). < Ar. sakmūniyā: "Bir nebat adıdur ki içinden süd gibi yilmişik rutubet istihraç ve teefif olunur. Ol rutubete dahi sakmüniyâ denür. Türkîde mahmude otu, rutubetine mahmude tabir olunur (...) Mütercim der ki müfredatda sakmüniyâ Yunanı olup Arabîsi mahmude olmak üzere mersumdur" (Kâmûs IV. 337); < Gr. σκαμμώνιον (Stein. 687).

ṣanavber: Köknar ağacı ve yemişi (Pinus pinea). - (HS 56b; MŞ 144a). < Ar. ṣanavbar: "Şecer-i erz ala kavi semrinün ismidür ki çam ağacı olacakdur. Enva-ı adidesi olur. Erz andan bir nev'dür, semrine fıstık ve köknar içi tabir ederler" (Kâmûs II. 480).

ṣandal: Sandal ağacı (Santalum), çeşitli türleri bilinen bir ağaç. (Edv. 27b, 43b, 51a; HS 8b, 13b, 22a; Mcr. 29a; MŞ 14a, 14b, 39b, 96a; Ydg. 6a, 107a, 144b). - ṣ.-ı sipīd: "Aksandal ağacı, cinden ağacı (Santalum albüm) (Ydg. 35b). - ṣ.-ı surḫ: "Kırmızı sandal (Pterocarpus santalinus) (Ydg. 35b). - ṣaru ṣ. (Fringilla spinus) - (Mcr. 33b). ḳızıl ṣ. (Pterocarpus santalinus) (Edv. 27b, 57b; Mcr. 29a). - sandal, sandalağacı: "Yaban çileği ağacı, kocayemiş" (DS 3535). < Ar. ṣandal (Kâmûs III. 1399).

sarımsaḳ: Sarmısak (Allium sativum). (Edv. 44a; HS 12a, 16b; Mcr. 13b; MŞ 2a, 20a, 29b; Ydg. 10a, 51b, 216b). <sarumsak (EDPT 853).

ṣarmaşuḳ: Sarmaşık (Hedera helbe). (Edv. 23a; MŞ 73b, 76b, 104a, 124a; Ydg. 225a, 232a, 235b) < şarmaşuk: 'intertwined' (EDPT 853).

ṣaru boya: Sarıboya otu (Serratula tinetoria). (Edv. 27a, 44b; MŞ 49a, 81b).

saʿter: Güveğiotu (Origanum vulgare); krş. güyegü otı. (Edv. 11b, 37b; HS 9b, 15b; MŞ 20a, 22a, 47b, 131a; Ydg. 199b, 77b, 148a, 178a, 207b). (...güyegü otı ki saʿter dėrler, MŞ 131a). < Ar. sacter: "Kekik tabir olunan nebât-ı marufa denür. Berrîsine kekik ve bostanîsine Arabî olarak sacter tabir olunur. Arnavud biberi dahi ol nev'idendür" (Kâmûs II. 396).

ṣedef: Sedefotu (Ruta graveolens); krş. seẕāb. (Edv. 27a, 46b; MŞ 25a, 55b, 101a, 132b). < Ar. sedef: "İncü kabına denür" (Kâmûs III. 639). ~sedefotu: "Bir çeşit bitki, ruta graveolens, rutaceae" (DS 3564).

sefercel: Ayva (Cydonia vulgaris); krş. ayva. (Edv. 34b; MŞ 9b, 75a, 96a, 167b; Ydg. 214b). < Ar. sefercel (Kâmûs III. 1366).

sekbīnec: Kasnı denilen ağaçtan (Ferula persica) elde edilen bir tür tıbbî zamk. - (MŞ 114a). <Ar. sekbīnec: "Bir dârû-yı maruf adıdur, bu sekbine Farsî mucarrebidür. At kazisi tabir olunan samgdur ki edviyedendür" (Kâmûs I. 774). <Far. sekbīne: "Sagapenon, amedicinal herb; also gum arabic" (Stein. 688).

semüz otı: Semizotu (Portulaca oleraceae). (MŞ 28a, 66a, 121b; Ydg. 217a, 220a). semüz: < semiz 'fat' (EDPT 830).

semüzlik: Semiz otu (Portulaca oleraceae); krş. semüz otı. (MŞ 102a, 129a, 129b). ~ semizlik: "Semizotu" (DS 3580). <semizlik otu 'purslane' (EDPT 830).

serçe dili: Kuşotu (Stellaria media). (Edv. 71b). serçe: <seçe: 'a sparrovv' (EDPT 795).

sergüle: Seylan kurşun kökü (Plumbago zeylanica); krş. şayṭarac. (MŞ 130b; Ydg. 39a, 180a, 221a, 297a). ~ serkile: "Mavi çiçeklerinden kara boya çıkarılan ot" (DS 3590). ~ serkele: "Plumbago zeylanica" (Rdh. 1054).

serḫes: Defne ağacı (Laurus nobilis); krş. defnī. (Mcr. 17b; MŞ 93b). <Far. serḫes: "Laurel" (Stein. 673).

serv ağacı: Selvi ağacı (Cupressus sempervirens). - (HS 15b; MŞ 119b, 145b; Ydg. 6a, 176a, 180a). - serv: < Far. serv: "the cypress-tree" (Stein. 679).

seẕāb: Sedefotu (Ruta graveolens); krş. ṣedef. (HS 54a, 67b; Mcr. 10a, 14a; MŞ 38a, 8b, 38b, 94a, 103a, 152b; Ydg. 42b, 260a, 265a). <Ar. sezâb: "sedef tabir olunan çiçeğe denür" (Kâmûs I. 296).

ṣıġır dili: Sığır dili (Anchusa officinalis); krş. gāvzubān, lisānü'ṡ-ṡevr. (Edv. 27b, 44a, 44b, 51a; HS 14a; MŞ 10b, 11b, 71a, 78a, 155b; Ydg. 106a, 174b, 282b). ~sığırdili (I) (Sığırkuyruğu) "1) Yemeği de yapılan dikenli bir çeşit yabanpancar 2) Eğreltiotu" (DS 3603).

ṣıġır gözü: Sarı papatya (Anthemis nobilis); krş. ʿuḳḥuvān. (Ydg. 122b). ~sığırgözü: "Sarı papatya" (TSz 3409).

ṣıġır kuyruğu: Sığırkuyruğu (Verbascum); krş. māhizehre. (Edv. 27b, 46a; MŞ 87a, 119a, 158b, 41b; Ydg. 40a, 74b, 169a, 312b). ~ sığırkuyruğu (Sığırgözü, sığırsiydiği): "1) Boyu bir metre uzayan, sarı çiçek açan, geniş yapraklı bir çeşit bitki. 2) Ekinler arasında açan mor renk bir çiçek" (DS 3603).

simsim: Susam (Sesamum indicum); krş. sūsen. (HS 11b, 35b; Mcr. 16a; MŞ 8b, 22a, 175b, 180a; Ydg. 361b). <Ar. şemsem: "Şırlağan yagmun danesine denür ki tahrifile susam tabir olunur" (Kâmûs IV. 346).

sināmekī: Sinameki (Cassia officinalis). (Edv. 48a; MŞ 10a, 41b, 65a, 114a, 169a, 183b; Ydg. 42a). <Ar. senā-mekkī (Stein. 699).

siŋirlüce ot: Sinirotu (Plantago majör); krş. baġa yaprağı; lisānü'l-ḥamel; siŋirlü yapraḳ. (Edv. 24a, 51b; MŞ 60a, 68b, 126b, 138e; Ydg. 175b) ~siğilotu (siğirotu, sinilotu, sinirliot, sinirli yaprak, sinirotu, sinirsek, siyilliot, siyilyaprağı, sinirsek yaprağı, sinsekyaprağı): "Kalınca yaprağı çıban ve yarayı işletip iyileştirmekte kullanılan, labadaya benzer bir çeşit ot" (DS 3631). - siŋir: <siŋir "muscle, sinew" (EDPT 841).

siŋirlüce yapraḳ: Sinirotu; bk. siŋirlüce ot. (Edv. 44a; Ydg. 307b).

siŋirlü ot: Sinirotu; bk. siŋirlüce ot; siŋirlüce yapraḳ. (MŞ 39b, 60a, 68b, 110b, 126b, 138a).

siŋirlü yapraḳ: Sinirotu; bk. siŋirlüce ot. (Ydg. 111a).

sipistan: Sibistan ağacı ve meyvesi (Cordia myxa). (Edv. 5b, 48a; MŞ 41b, 72a, 62a; Ydg. 41a, 42a, 186a). <Far. sipistân: "Sebestens" (Stein. 186a).

sīr: Sarmısak (Allium sativum); krş. sarımsak. (MŞ 178b). < Far. sīr (Stein.).

sīsāliyūn: Rezeneye benzer yeşil yapraklı bir bitki (Ferula assa-foetida). (MŞ 42b, 171a). <Gr. sīsāliyūs; "assafoetida" (Stein. 716).

sīsāliyūs: bk. sīsāliyūn. (MŞ 163a).

sīsenber: Varsama otu (Mentha aquatica); krş. marṣama. (MŞ 39b). <Gr. sisenber, sisenberun: "water-mint; mother of thyme" (Stein. 716); >Ar. sīsenberlī: "Hoş- bü bir çiçek adıdur ki arabîde ana nemmam denür, sisenber acemîdür, Türkî'de marsama dedikleridür" (Kâmûs II. 392).

ṣoġan: Soğan (Allium cepa). (Edv. 23a, 70b; Mcr. 16b; Hs 11b, 12a, 66a; MŞ 21b, 106b, 153a; Ydg. 10a, 14b, 250a). <so: ğun (so: ğon) "onion" (EDPT 812).

ṣorḳun: Sepetçi söğüdü (Salix viminalis); krş ban. (MŞ 153b). ~sorhun (solhum, solhun, sorgun, sorgun, sorgun söğüt, sorkun); "Çalıya benzer bir çeşit söğüt" (DS 3665). - ~sorkun (sorgun, sorhun): "Sultani söğüt" (TSz 3515).

sögüt: Söğüt ağacı, (Salix). (Edv. 23b; MŞ 11b, 81b, 132b, 138a; Ydg. 129a, 149b). <söğüt (sögöd) "tree, the willow-tree, Salix" (EDPT 796).

suʿd: Topalak otu (Cyperus rotundus) krş. ṭopalaḳ. (HS 29b; Mcr. 17a, 28a; MŞ 58b, 107b; Ydg. 176b, 178a). <Ar. suʿd: "Tîb-i maruf ismidür ki Türkîde topalak dedükleri kökdür" (Kâmûs I.1168).

suḳūrdiyūn: Yaban sarmısağı (Teucrium scordium); bk. usḳūrdiyūn. (Ydg. 118a).

sumaḳ: Sumak ağacı ve tohumu (Rhus coriafia). (Edv. 36a, 54a; HS 9b; Mcr. 7a, 31b; MŞ 6a, 52b, 74a, 106b; Ydg. 11b, 18b, 49a). ~ sumak (II): "Ekşi yemiş veren bir bodur ağaç ve yemişi" (TSz 3576). <Ar. sumak: "Turkîde dahi sumak dedikleri ekşi danelere denür" (Kâmûs III. 895).

sūrıncān: Sorıncan (Colchicum autumnale); krş. aġır kesdāne. (Edv. 42b; Mcr. 19b; MŞ 115a, 117a, 166a; Ydg. 39b, 221b). <Far. sünncân: "wild saffron, dogsbane, hermodactyl" (Stein. 708).

sūs: Meyan (Glycyrrhiza glabra); krş. buyan. - ırkı's-sūs "meyan kökü" (Mcr. 16a, 17a; MŞ 80b, 168b). < Ar. sūs (Kâmûs II. 938).

sūsam: Susam (Sesamum indicum); bk. sūsen. (MŞ 145b, 154b; Ydg. 136a).

sūsen: Susam (Sesamum indicum); krş. sūsam. (Edv. 51b; HS 14a, 68a; MŞ 41b, 65a, 78b, 150b; Ydg. 48b, 176b). <Ar. sevsen: "Maruf çiçek adıdur. Biri bostânî olur, bostanı nev'i iki kısımdur. Biri ebyazdur ki azad ıtlak ederler, diğeri asmangu yani gök olur ana irsa derler. Ve sevsen kelimesinün müfredi sevsenedür. Türkîde tahrifile susam tabir ederler. Zanbak bunun ak nev'idür. Müfredatda irsa gök susenün köküyle müfesserdür ki halk ana menekşe kökü tabir ederler" (Kâmûs IV. 649).

ṣu ṣıçanı otı: ? - (...ṣu sıçanı otı ṣu üzerinde olur, kök olmaz, uşacuḳ bir birine yapışur... MŞ 84b).

ṣu teresi: Su teresi (Nasturtium officinale). (MŞ 41a; Ydg. 137a). ~suteresi: "Yabanıl tere" (DS 3701). tere: bk. tere.

ṣu yarpuzı: Su nanesi, varsama otu (Mentha aquatica); krş. marṣama, sīsenber. ~suyarpuzu: "Sunanesi" (DS 3703).

südlüce ot: Sütleğen (Euphorbia peplis); krş. südlügen. (Ydg. 220b).

südlügen: Sütleğen (Euphorbia peplis); krş. südlüce ot. (Edv. 21b; MŞ 91b, 149a; Ydg. 2a). sütlen (süddügen, südlüven, südlügen, sütgen, sütlengeç, sütligen, sütliyen, sütlüğan, sütlüğen, sütlü ot, sütlüvan): "Sütleğen" (DS 3726).

süg: Tilkitaşağı, itkasarı (Orchis hircina); krş. ḫuṣyetü's̱-s̱aʿ Ieb. (MŞ 38a, 59a; Ydg. 201b, 202b, 203a).

sünbül: Sümbül (Hyacinthus orientalis). (Edv. 22b, 66b; Mcr. 8b, 10b; MŞ 43a, 75a, 76a; Ydg. 176b, 196b, 200b). s.-i hindī (Nardostachys jatamansi) (Mcr. 21a; MŞ 165a, Ydg. 119b, 82b, 128b, 177a, 199b). s.-i rūmī (Nardostachys jatamansi) (Ydg. 88b, 130b, 199b). <Ar. sunbul: "Bu ismile maruf hoş-bu şükûfe ismidür, sünbül-i asafir dahi derler. Enva-ı adidesi olur (...) Ve sünbül-i rûmî dedikleri nardindür ki sarı olur" (Kâmûs III. 1372).

sünnetlüce ot: Yoğurtotu, çobansüzeği, sünnetliceot (Galium aparina). (Ydg. 220b).

Ş

şāh bellūṭ: Kestane (Castanea dentate). (Edv. 34a). <Far. şāh-bellūṭ: "(royal oak)achestnut" (Stein. 726).

şāhī kümren (gümren ?): ? (Şāhī kümren ki gürelerde olur, suyın alalar... MŞ 70b).

şāhsiperum: Fesleğen (Ocimum basilicum). (Edv. 45a). - < Far. şāhesberem, şāh-siperğem, şāh-siperem, şāh-siperhem: "sweet basil, basil-royal" (Stein. 727).

şāhtere / şāhterec: Şahtere otu (Fumaria officinalis); krş. beg börki. (Edv. 11b, 65b; MŞ 60a, 91b, 95a, 128b, 154b; Ydg. 75b, 220b). <Far. şāhterre (Stein. 727), >Ar. şāhterec: "Farsî muarrebidür ki Türkîde şahtere dedikleri nebatdür" (Kâmûs I. 783).

şaḳaḳul: Yabanî havuç, karakök (Pastinaca sativa). (Edv. 25b, 45b; MŞ 112a; Ydg. 40a). <Ar. şakâkul, eşkâkul: "Bir cins şecer-i hindî kökünün ismidür" (Kâmûs III. 1387); >Far. şaḳāḳul (Stein. 750).

şaḳāyiḳu'n-nuʿmān: Gelincik çiçeği (Papaver rhoeas). - (MŞ 127b, 153b). <Ar. şaḳāyıḳu'n-nuʿmān: "Maruf çiçekdür, Farsî de lâle-i kûhî ve Türkîde gelincik çiçeği dedikleri kırmızı ve hoş-manzar şükûfedür" (Kâmûs III. 908).

şalġam: Şalgam (Brassica rapa); krş. ṭoŋuz ağırşağı. (Edv. 26a, 71a; Mcr. 12b, 16a; MŞ 8a, 18a, 92b; Ydg. 39a, 51b). <Far. şalġam (Stein. 757).

şayṭara / şayṭarac: Serkile otu ve kökünde elde edilen bir tür ilaç (Plumbago zeylanica); krş. sergüle. (Mcr. 16b, 22a; MŞ 57b, 131b, 107a; Ydg. 39a, 79a, 141a, 180a). <Ar. şiterec: "Bir dârû-yı maruf ismidür ve buçterek Hindî

muarrebidür. Dârû-yı mezbura Türkîde serkile derler bir nebatun kökidür" (Kâmûs I. 782).

şebbūy: (Cheiranthus cheiri); krş. ḫīrī Ydg. 168b). <Far. şeb-boy: "the yellow violet; a fragrant forest-flower resembling camomile" (Stein. 730).

şeceretü'l- ġār: Defne ağacı ve yemişi (Laurus nobilis); krş. defnī; dehmşüt. (Edv. 18a; MŞ 69a). şecer: <Ar. şecer "ağaç" (Kâmûs II. 422). ġār: <Ar. ġār: "Mağara, oyuk; defne ağacı" (Kâmûs II. 591).

şeftālū: Şeftali (Persica vulgaris). (Edv. 25b, 45b; MŞ 24a, 50b, 80b; Ydg. 10b, 12b, 170a; HS 66b; Mcr. 19a, 28a). <Far. şeftālū (Stein. 748).

şehdāne / şehdânec: Kenevir tohumu (Cannabis sativa); krş. kenevür. (Edv. 37a; Mcr. 40a; MŞ 41a). <Far. şehdâne (Stein. 769); >Ar. şehdânec (Kâmûs I. 7S3).

şenḫıyār / şınḫıyār: Acur (Cucumis anguria). (Edv. 26a, 52b; Mcr. 34a; MŞ 26b, 76b, 102a, 116a). <Far. şīn-ḫıyār (Stein. 777).

şevkerān: Baldıran (Conium maculatum). (MŞ 118a; Ydg. 124a). <Ar. şeykerān, şevkerān (Kâmûs II. 448).

şīḥ: Yavşan otu (Artemisia); krş. yavşan. -(MŞ 56b). - ş.-i ermeni "sarı yavşan" (MŞ 51b, 93b; Ydg. 217a, 220a). <Ar. şīḥ: "Bir nebat adıdur (...) ve Türkîde yavşan dedikleri otdur" (Kâmûs I. 912).

şīr-ḫışt: Cavşir otu ve ondan elde edilen bir tür tıbbî zamk (Ferula elaeochytris); krş. cāvşīr; cünd-i bīdester; ḳunduz ṭaşağı; oğlan aşı. (MŞ 6a, 10a, 14a, 22a, 163a, 182b; Ydg. 199a, 272a, 268a). <Far. şīr-ḫışt: "manna (of Atraphaxis spinosa); akind of bread" (Stein. 773).

T

ṭaġ üzümi: Mevzek (Delphinum straphisagra); krş. mevizeg. (MŞ 39b). ~dağ üzümü: "Pekmezi yapılan siyah bir çeşit üzüm" (DS 1326).

ṭarfā: Ilgın ağacı (Tamarix tetrandra); ılġun; kej, yılġun. - < Ar. ṭarfâ' (Kâmûs III. 657).

ṭarhūn: Tarhun (Artemisia dracunculus). (Edv. 13b, 44a; MŞ 8b, 12b, 23a, 75b). <Ar. ṭarḫūn: "Terhun muarrebidür ki köki akırkarha dedikleri sebzedür ve akırkarha anun yabanî nev'inün kökidür" (Kâmûs I.1033).

ṭaru: Darı (Panicum uiliaceum). (Edv. 28a, 43b, 45a; HS 13b; MŞ 22b, 73b, 85a; Ydg. 169b, 209a, 211b). <tarığ (EDPT 537).

tatranbū: Oğulotu, turuncan (Melissa officinalis); krş. oġlan otı; bādrencbūyā. - (Edv. 28a, 43b; MŞ 45a, 73b, 93a).

tāṭūra: Tatula, şeytanelması (Datura stramonium). - (MŞ 44a). <Far. tātūra, dātūra, tatula (Stein. 272).

teke saḳalı: Tekesakalı (Tragopogon porrifolius); liḥyeü't-teys; ḳıstındūs. (Edv. 14a, 45a; MŞ 98b, 43b, 170b, 172b). ~ tekesakalı (tekersakalı, tekesakalı, tekkesakalı, teksakalı): "Kırlarda yetişen, ince uzun püskül yapraklı yenilebilir bir çeşit ot" (DS. 3864).

temürhindī: Demirhindi (Tamarindus indica). (Edv. 14a, 45b; HS 16a; Mcr. 18a; MŞ 6a, 76b, 80b, 132a, 153a; Ydg. 74b, 231a). <Far. temr-i hindi (Stein. 324). temr: < Ar. temr: "hurmaya denür" (Kâmûs II. 185).

tere: Tere (Lepidium sativum); krş. cırcır; kerdeme. (Edv. 72a; Mcr. 16a; MŞ 3b, 8a, 112b; Ydg. 8b, 26a, 213b). - t.-i ḫorasānī (Ydg. 172a). <Far. tere: "wards ofakey; beards of corn; 'tere, terre' garden herbs in general, especially beets, spinach, cresses, peek, or parsley..." (Stein. 298).

termiye: Acıbakla (Lupinus termis); krş. turmus. (MŞ 93b).

tetre: Tetri, tatari (Rhus coriaria). - (MŞ149a). <Far. tetrı, tutrî: "sumach used asacondiment; the poppy" (Stein. 281).
tirfil: Tirfil, üçgül (Trifolium); krş. dırfıl (Edv. 28a, 45a).
tirtabus: ?-(MŞ48a).
toḫmekān: Semizotu (Portulaca oleracea); krş. semüz otı. (Edv. 13b, 55b, 58a; HS 15a, 31b, 66b; MŞ 10b, 45b, 74a, 102a, 180b; Ydg. 10a, 15a, 175b, 259b). <Far. tuhmegān (Stein. 289).
ṭomalan: Domalan, arapmantan, keme (Tumer aestivum). (Edv. 28a, 74a; MŞ 27a, 49b, 149a). ~domalan (tornalan): "Arapmantan, keme" (TSz 1208). ~domalan (domalak, dombalan, donblan): "Yerelması" (DS 1549); ~dolaman (dolman, doluman, domalak, domalan, dombala, dombalak, dombalan, dölemen, duluman) "Patatese benzeyen ve yenilebilen bir çeşit mantar" (DS 1543).
ṭoŋuz ağırşağı: Şalgam (Brassica rapa); krş. şalġam. (Ydg. 39a). ~donuz ağırşağı (tonuz ağırşağı): "Şalgam, yer elması" (TSz 1218). ağırşaḳ: <ağırşaḳ (ağışah, ağısak): "1- Yün, iplik eğrilen iğin altına takılan yuvarlak ağaç parçası, ağırşak. 2- İp bükmeye yarayan iğ, ağırşak" (DS 92). <ağırşak: "İplik eğrilecek iğe takılan tahta yuvarlak. 2) Diz kapağı, aşık kemiği" (TSz 42).
ṭopalaḳ: Kırkboğum, suut kökü (Cyperus rotundus); krş. suʿd. (Edv. 44a; Mcr. 26a; MŞ 56b, 58b, 64a, 76a, 79b, 109b; Ydg. 107b, 132b, 150a, 177b). ~topalak (III): "1) Kökü ufak ve salkım biçiminde yumrulardan oluşan, yazın darı ve bostan tarlalarında biten, çiğdeme benzer bir çeşit bitki. 2) Kökü kokulu, ak çiçekli bir çeşit kır bitkisi. 3) Ucu püsküllü, bataklıkta yetişen bir çeşit saz. 4) Ceviz büyüklüğündeki yumuşak kökü yenilen bir çeşit bitki" (DS 3962). - ~ topalak (tobalak): "Yermiski, havlican denilen kök" (TSz 3823). < tupulğa: k (EDPT 441).
ṭoraḳ otı: Dereotu, rezene (Anethum graveolens); krş. razyane. (Edv. 45a; HS 11b, 60a; Mcr. 13a; MŞ İla, 13a, 82a, 65a, 90a, 101b, 175a; Ydg. 11b, 51b, 148b). ~dorakotu (darağotu, darahotu, darakdah, donakotu, dorağotu, dorak, doroğotu, dorotu, doruotu, durak): "Derotu" (DS 1563). - ~ durak otu (turak otu): "Derotu, razyane" (TSz 1259). - ṭoraḳ: ~ torak: "Yağı alınmış süt ya da yoğurdun kaynatılmasıyla elde edilen katı, çökelek" (DS 3967). ~ dorak (torak): "Süzülmüş şoğurt, çökelek" (TSz 1219).
tuffāḥ: Elma; bk. alma. - (MŞ 8a, 10b, İla). <Ar. tuffāḥ (Kâmûs I. 823).
turmus: Acıbakla (Lupinus termis); krs. termiye. - (HS 15b; MŞcr. 17b, 37a; MŞ 88b, 93b, 128a, 129a; Ydg. 124b, 215b). <Ar. turmus (Kâmûs II. 884).
turp: Turp (Raphanus sativus). - (Edv. 13b, 43b; HS 24b, 32a; Mcr. 21a, 39a; MŞ 28b, 29a, 93a, 125b, 131b; Ydg. 10a, 30a, 136a). <Far. turb, turub (Stein. 292).
turunc: Turunç (Citrus aurantium); krş. aġaç ḳavunı. (Edv. 40a; HS 10a, 50a; Mcr. 26a, 37b; MŞ 4b, 14b, 71b, 78b, 185b; Ydg. 18b, 176b). <Ar. turunç: "Malumdur ki Türkîde ağaç kavunı tabir olunan meyveye denür (...) Türkîde turunç ve portakal dedüğümüz Farsîde nareng ve Arabîde narenc derler" (Kâmûs I. 710).
tūt: Dut (Morus). (Edv. 14a, 44a; HS 16a; MŞ 60b, 62a, 86b, 108a, 154a). <Far. tūt (Stein. 333).
tūtiyā: Tutya çiçeği (Primula veriş). (Edv. 14b, 44a; Mcr. 33a; MŞ 49a, 101b, 52a). <Ar. tūtyāʾ: "Hecer-i maruf ismidür ki sahk edüp göze çekerler. Şarih'un beyanına göre Farsîden muarrebdür" (Kâmûs I. 556).

tūẕerī: Tuderiç, çalgıcıotu (Sisymbrium officinale), kızıl ve ak olmak üzere iki türü bulunur. (aḳ tūẕeri, MŞ 179a; ḳızıltūẕ, Edv. 72a; MŞ 179a, Ydg. 136a).

ṭuzla otı : Çoğan (Saponaria officinalis); krş. çoġan; uşnān. (...uşnān dėdükleri kim türkce çoġan derler, envāʿı olur. Burusada deŋiz kenārında ṭuzlada biter, ḳanda gerekse ṭuzlu şūre yėrlerde biter ṭuzla otı dėrler türkler... Ydg. 224b) tuzla: ~tuzla (II), (tuzlalık): "Otları tuzlu olan ya da hiç ot bitmeyen çorak, verimsiz yerler" (DS 4003). ~duzlak: "Tuz hasıl olan yerler, tuzla" (TSz 1299).

türbüd: Türbitotu (Convolvulus turpethum). (Edv. 16b; Mcr. 11b, 19a; MŞ 41b, 70a; Ydg. 9b, 28b, 141a). <Far. tirbid, turbid, turbud: "a purgative Indian root, Convolvulus turpethum; a hallovv pipe, 'turbid-i zerd'; seeds of the thorny plant" (Stein. 292).

U

ʿūd: Öd ağacı (Aquilaria agallocha), çeşitli türleri bulunan bir tür ağaç. - (Edv. 66a; HS 13a, 24a; Mcr. 17b; MŞ 6a, 11b, 14a, 74b; Ydg. 6a, 197b, 199b). - cüd-ı belesân (MŞ 165b; Ydg. 226b). - cüd-ı ham (MŞ p59a). -ʿūd-ı hindī (Edv. 22b; Mcr. 12b; MŞ 187a; Ydg. 252b). ʿūd-ı ḳamārī (MŞ 179a). <Ar. ʿūd (Kâmûs I.1224).

ʿūdı'ṣ-ṣalīb: Ayıgülü, şakayık (Paoenia officinalis); krş. baladı otı; favāniyā. (...ʿūdı'ṣ-ṣalīb, Yūnân dilince favāniyā dėrler ve Türkī dilince baladı otı... MŞ 162). (MŞ 168b; Ydg. 107b, 307a). <Ar.ʿūdı'r-rīḥ (ʿūdı'ṣ-ṣalib) (Stein. 872).

ʿuḳḥuvān: Papatya, sığırgözü (Anthemis nobilis). (Ydg. 122b). <Ar. ʿaḳḥavān, ʿuḳḥuvān: "Camomile" (Stein. 86).

ʿunnāb: Kızıliğde, hünnap, üvez ağacı (Sorbus aucuparia). (Edv. 5b, 47a; Mcr. 13a; MŞ 4b, 71b, 80b, 184a; Ydg. 70a, 112a, 255a). <Ar. ʿunnāb (Kâmûs I. 402).

ʿunṣul: Adasoğanı (Scilla maritima). (MŞ 68b, 93b; Ydg. 178a). <Ar. ʿunṣul (Kâmûs III. 1461).

ʿuruḳ sūfā: Zerdeçöp (Cucurma longa); krş. zerdeçüb. - (zerdeçüb ki carabca adıcuruk süfâ derler... MŞ 140a). <Ar. ʿuruḳ: "Farsîde zerdeçûpa ve Türkîde sarı ağaç ve tahrifile zerdeçav dedikleri kökün ismidür"(Kâmûs III. 949).

uruz otı: Sinirotu, bağ yaprağı (Plantago majör); krş. ḥayyü'l-ʿālem; baġa yapraġı. (...uruz otı ki pārsīce adı būstān efrūzdur, ḥayyü'l-ʿālem daḫı dėrler... Edv. 5a); (MŞ 39b, 147a).

usḳūrdiyūn: Yaban sarımsağı (Teucrium scordium); yaban sarmısaġı. - (...usḳūrdiyūn, Türkce yaban sarmısaġı derler... Ydg. 82a). <Far. < Gr. usqūrdiyūn: "Germander" (Stein. 58).

usṭuḫūdūs: Karabaşotu, keşişotu (Lavandula stoechas); krş. ḳara başlu. (Edv. 47b; HS 8b; Mcr. 6b, 50a; MŞ 43a, 91b, 169a; Ydg. 73a, 118a, 141a, 151a). <Far. < Gr. ustuḫūdūs: "French lavender" (Stein. 57).

uşaḳ: Uşak ağacı ve bundan çıkarılan zamk (Dorema ammoniacum); krş. çadır uşaġı. - (MŞ 68a, 71a, 101a, 104a; Mcr. 29b, 43b; Ydg. 227b, 236a). <Ar. aşak: "Hıyar şeklinde bir nebatın samgıdur, çadır uşağı tabir ederler" (Kâmûs III. 773).

uşnā: Ağaç yosunu, ketencik (Mescus aboreus). (Mcr. 15a; MŞ 167b, P184a; Ydg. 149b, 151a). <Ar. uşnā: "Bir nesnedür ki pelid ve çam ağaçlarında tekevvün edüp anlara sarmaşur. Ağaç kökünden kavlamış yufka kabuğa şebih ve beyaz ve hoş-buy olur. Türkîde ağaç yosunu tabir olunur" (Kâmûs IV. 546).

uşnān: Çöven otu, Şam çöveni denen bir tür çöven (Salicornia herbacea). (Edv. 6b, 44b; MŞ 129a; Ydg. 249a, 297b, 224b). <Ar. uşnān, işnān: "Çoğan dedikleri nebata denür" (Kâmûs IV. 547).

uşturġār / uşturġāz: Devedikeni (Alhagi maurorum). (Edv. 43a; MŞ 38b, 127a, 144a). - ~ usturḫār, uşturġār: "camel's-thorn" (Rdh. 118). <Far. uşturġāz: "root of the assafoetida" (Stein. 63).

Ü

ükşūs̱: Bağboğan, küsküt (Cuscuta epythimum); krş. küşus. (MŞ 124a). <Ar. keşüş, küsūs̱, ükşūs̱(Kâmûs I. 680).

üzüm: Üzüm (Vitis vinifera). (Edv. 6a, 31a, 66a; MŞcr. 38a; HS 24a, 32a, 35b; M4a, 4b, 23a, 54b, 107a, 124a; Ydg. 9a, 18b, 308a). <üzüm (EDPT 288).

V

varṣama: Keklikotu (Mentha aquatica); krş. marṣama; sīsenber. (45a, 98b, 104b).

vaḥşīrek: Horasani adıyla da bilinen, yavşan türünden bir bitki (Artemisia cina). - (MŞ 93b). - < Far. vahşīrek: "Khursan worm-wood" (Stein, 1459).

venbel otı: Cehri, boyacı dikeni, çeşitli türleri bulunur (Rhamnus petiolaris). (...venbel otı ki hḫaṣṣu'l- ḥimār dėrler, ʿarabca... Edv. 41b). (Edv. 44b).

verd: Gül (Rosa). (MŞ 9b, 14a, 116b). <Ar. verd: "Her secerün çiçeğine denür. Badehu Farsî ve Türkîde gül tabir olunan çiçekde alem-i galib olmuştur" (Kâmûs II. 52).

Y

yabān baḳlası: Yabanî bakla, acı bakla (Lupinus termis); krş. turmuş. (MŞ 60a, 71a). - yaban: < Far. yabân: "a desert; a place far from cities" (Stein. 1534). baḳla: bk. baḳla.

yabān kāsnīsi: Yaban marulu (Lactuca serriola). - (MŞ 74a). kāsnī: bk. kāsnī.

yabān kendenesi: Yabanî prasa (Allium porrum); krş. farāsiyūn. (MŞ 187b). kendene: bk. kendene.

yabān keşūrı: Yabani havuç (Pastinaca sativa). (MŞ 143b, 150b; Ydg. 76b, 130b). keşūr: bk. keşūr.

yabān sarımsağı: Yabani sarmısak (Teucrium scordium); krş. usḳūrdiyūn. (Mcr. 20b; Ydg. 82a, 118a).

yabān ṣoġanı: Adasoğanı (Urginea maritima); krş. ʿunṣul. - (MŞ 143b, 181b; Ydg. 121b).

yantaḳ: Yandak, devdikeni (Ononis sinosa). (Edv. 41a, 43a, 44b; MŞ 76b). ~yandah (yandak, yandık): "Dikenli bir ot" (DS 4163). ~ yanduk (yandık): "Devedikeni, yabani enginar" (TSz 4280). <yandak: "camel-thorn" (EDPT 947).

yarpuz: Yarpuz (Mentha pulegium). (Mcr. 31a; MŞ 38b, 77a, 104a, 110a; Ydg. 32a, 52b, 148b). ṣu yarpuzı (MŞ 94a, 110a, 163a; Ydg. 39a, 78a, 118a). ṭaġ yarpuzı (Mentha pulegium) (MŞ 79a). yarpuz: "Bir cins nane" (TSz 4360). <yarpuz (EDPT 957).

yāsemīn: Yasemin (Jasminium officinale). (Edv. 28b; MŞ 11b, 40b, 51b, 78b, 131a; Ydg. 261a). <Far. yâsim, yâsem, yâsemen (Stein. 1526).

yavşan: Yavşan, değişik türleri olan bir bitki (Artemisia). (MŞ 125b). acı y. (MŞ 51b). ṣaru y. (MŞ 93b, 156b). ~ yavşan (yavuşan, yayşa): "1) Özel kokulu, acı, kaynatılıp suyu em olarak içilen bir ot. 2) Yakacak olarak kullanılan bir ot. 3) Süpürge yapmaya yarayan bir ot" (DS 4207). ~ yavşan: "Eskiden mide hastalıklarında ilaç olarak kullanılmış acı bir ot, veronika" (TSz 4407). <yabça: n "wormwood, Artemisia" (EDPT 872).

yekbīnī: Fesleğen (Ocimum basilicum); krş. fesligen. - (M 161a). <Far. yek-būn (single-rooted); "sweet basil" (Stein. 1533).
yılan bıçağı: Yılanbıçağıotu (Dracunculus vulgaris). (Edv. 44b; MŞ 48a, 71a). ~yılanbıçağı: "Genellikle mezarlıklarda, kayalık yerlerde biten, enli, uzun parlak yapraklı, ortasında mor çiçeği bulunan bir bitki" (DS 4264).
yılan boncuġı: Danaayağı, yılanboncuğu (Arum maculatum); krş. lūf. (Edv. 8b; MŞ 128a, 131b, 141a).
yılan ṣarımsaġı: Yabani sarmısak. ? (Mcr. 20b; MŞ 71a, 154a).
yılan yaṣduġı: Danaayağı (Arum maculatum); krş. lüf, yılan boncuġı. (Ydg. 221a). ~yılanyastığı (I): "1) Sulak yerlerde yetişen, parlak geniş yapraklı, çam kozalağı biçiminde kırmızı tohumlan olan zehirli bir bitki; 2) Ekin arasında biten fiğe benzer bir ot çeşidi; 3) Labada çeşidinden geniş yapraklı bir bitki" (DS 4266).
yılġun: Ilgın ağacı ve yemişi (Tamarix tetrandra); krş. ılġun; kej; ṭarfa. (Ydg. 6a, 176a, 180a).
yonca: Yonca (Trifolium). (Edv. 46a; Ydg. 136a). <yorınçga (EDPT 971).
yund dişi: Ağır kestane (Colchicum autumnale); krş. aġır kesdāne; sūrıncān. (Edv. 42b). yund: ~yund: "At" (DS 4320); yunt: "Damızlık eşek" (DS 4320); yont: "Başıboş hayvan" (DS 4294); ~ yunt "Kısrak" (TSz 4227); <yunt (yund) "horse" (EDPT 946).
yüzerlik: Yüzerlik otu (Peganum harmala). (Mcr. 21a; MŞ 39a, 86b, 109b; Ydg. 181a, 214a, 311b; Edv. 6a). ~üzerlik (üzellik, üzerik): "1) Tütsüsü nazara iyi geldiğine inanılan kokulu bir ot; 2) Mavi boncuk, at kestanesi, muska gibi çocuk üstüne takılan nazarlık" (DS 4085); yüzellik (yüzeli, , yüzerlik); "Halk inancına göre nazara karşı kullanılan bir ot" (DS 4336). ~ yüzerlik: "Ateşe atıldığı zaman çıtır çıtır ses çıkararak yanıp güzel bir koku neşreden tohum, üzerlik" (TSz 4783). <yüzerlik "the plant rue, peganon harmala" (EDPT 988).
zaʿfirān: Safran (Crocus sativus). (Edv. 20a, 43b; Mcr. 8b, 13b; MŞ 70b, 78b, 104b, 152a; Ydg. 79b, 135b, 146b, 221b). <Ar. zaʿferān (Kâmûs II. 361).
zanbaḳ: Zambak (Lilium candidum). (HS 54a, 67b; MŞ 88b, 11b, 152; Ydg. 169b). <Ar. zanbaḳ (Kâmûs III. 881).
żaymūrān: Yabani fesleğen (Ocimum basilicum); krş. şāhsiperum. (Edv. 27b, 45a, MŞ 99a). <Ar. żaymūrān, żūmerān: "Reyhan-ı berri nev'indendür ki yabanî fesleğeni olacakdur" (Kâmûs II. 493).
ẓayyān: Yasemin (Jasminum officinale); krş. yāsemin. - (Edv. 28b). <Ar. ẓayyān: "wild jessamine; also a plant with which leather is tanned; honey" (Stein. 828).
ẕefnī: Defni ağacı ve yemişi; bk. defnī (Edv. 18a).
zencebīl: Zencefil, (Zingiber officinale). (Edv. 20a, 45b; HS 55b; Mcr. 9b, 11b, 15a; MŞ 20a, 24a, 74a, 185b; Ydg. 39b, 79b, 150a, 324a). <Ar. zencebîl (Kâmûs III. 1347).
zerāvend: Zeravent (Aristolochia). (Mcr. 10b; MŞ 58a, 87b, 146b; Ydg. 139b, 297b, 326b). z.-i müdaḫrec (MŞ 43a, 142b; Ydg. 131b, 176b). <Ar. zerāvend: "Deva-yı maruf adıdur, iki nev'i olur, erkek nev'ine zeravend-i tavil ve dişi nev'ine zeravend-i müdahrec derler" (Kâmûs I.1153).
zerāvend-i ṭavīl: Kargadöleği (Ecballium elaterium); bk. zerāvend. (Mcr. 11a, 21b; MŞ 140a, 165b, 174a; Ydg. 128b, 129b, 291a).
zerdālū: Zerdali (Armeniaca vulgaris). (Edv. 19b; Mcr. 19a; MŞ 14a, 76b, 108b; Ydg. 10b, 12b, 71b, 326b). <Far. zerd-ālū (Stein. 614).

zerdeçūb: Zerdeçal (Cucurma longa); krş. ʿ uruḳsūfā. (HS 16b; Mcr. 22a; MŞ 130b, 140a; Ydg. 132a, 294a). <Far. zerde- çūb: "yellow wood; turmeric" (Stein. 614).

z̠erūne / zerūnec: Çıyanotu (Polygonum bistorta); krş. cayan otı. (Mcr. 8b, 15a; MŞ 70a, 107a, 160a, 183b; Ydg. 131a, 32ab). <Far. z̠irinc: "gum of a tree" (Stein. 616).

zeytūn: Zeytin ağacı ve yemişi (Olea europea). (Edv. 20b; Mcr. 35b; MŞ 9a, 25a, 27a, 41a, 77b; Ydg. 262b, 235a). delüce z. (Ydg. 262b). <Ar. zeytün (Kâmûs I. 572).

zīre: Kimyon (Cuminum cyminum); krş. kimnün. (Edv. 54b; HS 9b, 30b, 16a; Mcr. 15b; MŞ İlla). <Far. zîre (Stein. 634).

zirişk: Kadıntuzluğu (Berbers crataegina); krş. ḫatun ṭuzluğı. (Mcr. 17a, 18a; MŞ 80b, 78a, 121b, 122b). <Far. zirişk: "Barberris; a certain fragrant flower" (Stein. 615).

zūfā: Çördük otu, zufa otu (Hyssopus officinalis). (Edv. 53a; Mcr., 21a; MŞ 54a, 67a, 70a, 187b). <Ar. züfî: "Bir tür nebatdur ki Kudüs dağlarında nabit olur (...) Türkîde tahrifile tuza tabir ederler" (Kâmûs III. 608) >Far. zūfā: "hyssop" (Stein. 629).

zûfû: Yaban havucu tohumu (Pastinaca sativa); krş. yaban keşūrı. - (zūfū kim yaban keşūrı toḫmıdur, Ydg. 142b) (Ydg. 76b).

zurunbā / zurunbād: Zidvar, cedvar (Curcuma zedoaria); krş. cedvar. (Mcr. 8b, 15a; MŞ 70a; Ydg. 40a, 135a, 196b). <Far. zurumbā, zurumbād, zurumbahā: "Zedoary, a Chinese root" (Stein. 616).

KAYNAKÇA VE KISALTMALAR

Akalın, Şevki: Büyük Bitkiler Kılavuzu, I. c., Ankara, 1932, 628 s.

Ar. = Arapça

Baytop, Turhan: Türkiyede Bitkiler ile Tedavi (Geçmişte ve bugün) İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, İstanbul 1984, VIII + 520 s.

DS = Derleme Sözlüğü, TDK, I-XI. c., Ek I c., 1963-1982.

EDPT = Sir Gerard Clauson: An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish, Oxford 1972.

Edv. = Edviye-i Müfrede, Malatya İl Halk Kütüphanesi, No: 1196/1, 77 yaprak.

EW = Martti Räsänen: Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen, Helsinki 1969.

Far. = Farsça.

Gr. = Grekçe.

Hauenschild, Ingeborg: Türksprachige Volksnamen für Kräuter und Stauden mit den deutschen, englischen und russischen Bezeichnungen, Wiesbaden 1989, 370 s.

HS = Hazâinü’s-Saâdât, Bedi N. Şehsuvaroğlu, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1961.

Kâmûs = Kâmûs Tercümesi, Mütercim Asım, IV c., İstanbul 1315.
Le Coq, A, v.: "Eine Liste Osttürkischer Pflanzennamen", Baessler-Archiv, 6, 1922, s. 118-129.
Mcr. = Mücerrebnâme: Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya No: 3729, 43 yaprak.
MŞ = Müntahab-ı Şifâ: Zafer Önler, Celalüddin Hızır (Hacı Paşa), Müntahab-ı Şifâ, I. c., Metin, TDK 1990.
Rdh. = Sir James W. Redhouse, Türkish and English Lexicon, İstanbul 1890.
Schapka, U. – Volk, O. H.: "Ein Verzeichnis von in Afghanistan gebräuchlichen Pflanzennamen," Afghanistan Journal, Jg. 5, Heft, 1, 1979, s.3-15.
Stein. = F. Steingass: Persian-English Dictionary, London 1930.
TMEN = Gerhard Doerfer: Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen, 4 cilt, Wiesbaden, 1963-1975.
TS = Tarama Sözlüğü, I-VIII. c. TDK, Ankara, 1963-1977.
Ydg. = Yâdigâr-ı İbni Şerif, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, No: Y. 102, 330 yaprak.